

ارزیابی نیازهای جوانان و اولویت‌های سیاستی مرتبط با آنان در شهر یزد با به کارگیری الگوی اهمیت - عملکرد

عباس عسکری ندوشن، دانشیار، جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، ایران*

مرجان صباغچی، کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی، دانشگاه یزد، ایران

چکیده

در سالیان اخیر، نسل جوانان جمعیت ایران، تغییرات سریع جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی را تجربه کرده است. جوان بودن جمعیت کشور و متنوع بودن نیازهای آنها جامعه را با انبوهی از خواسته‌ها و نیازها روبه‌رو کرده است که باعث می‌شود پاسخ‌گویی به نیازهای نسل جوان اهمیت فراوانی بیابد. پژوهش حاضر، خلأهای موجود بین نیازها و مشکلات جوانان را بررسی و تعیین کرده است. داده‌ها از یک پیمایش مقطعی در سال ۱۳۹۵ به دست آمده که اطلاعات لازم در بین نمونه ۴۰۰ نفری (۲۰۰ نفر دختر و ۲۰۰ نفر پسر) جوانان واقع در سنین ۱۵-۲۹ ساله در شهر یزد گردآوری شده است. برای تحلیل داده‌ها از الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد استفاده شد. نیازهای جوانان در قالب چهار بُعد اقتصادی، اجتماعی، آموزشی - فرهنگی - هنری و تفریحی - ورزشی طبقه‌بندی شد و براساس الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد تحلیل و تبیین شد. باتوجه به ۳۵ مؤلفه بررسی شده در این پژوهش، نتایج نشان داد امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات، امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی، امکان کسب درآمد، توانایی تأمین مخارج زندگی، وجود پارک و تفریحگاه، امکان خرید خودروی مناسب، وجود پارک‌ها و بوستان‌های مخصوص بانوان، توسعه و افزایش سلامت روانی و اجتماعی، فراهم‌بودن زمینه ازدواج و وجود برنامه‌های مشارکت جوانان در اولویت نیازهای جوانان قرار گرفتند.

واژه‌های کلیدی: نیاز، تحلیل اهمیت - عملکرد، نیازهای اقتصادی، جوانان، یزد

مقدمه و بیان مسأله

با توسعه روند جهانی شدن و قابلیت ادغام‌پذیری مرزهای جغرافیایی، اقتصادی و فرهنگی همراه با رشد فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، مسائل پیچیده و چالش‌آفرین جوانان نیز به پدیده‌ای عام جهانی تبدیل شده است (نادری و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۸۱). وجود مسائلی مانند بیکاری، فقر، افزایش رقابت برای یافتن فرصت‌های شغلی، بلا تکلیفی و تردید درباره آینده، بی‌اعتمادی، سردرگمی و ... در بیشتر کشورهای جهان امکان اندیشیدن مناسب درخصوص واقعیات زندگی جوانان امروز را پدید آورده است (شیانی و محمدی، ۱۳۸۶: ۱۲).

جوانان، سرمایه‌های انسانی اصلی برای اهداف توسعه ملی در کشورهای موسوم به جوامع در حال توسعه هستند و در عین حال از بزرگ‌ترین چالش‌های پیش روی جوامع مذکور در جریان رشد و گذار به توسعه‌یافتگی محسوب می‌شوند (قاضی‌نژاد، ۱۳۹۲: ۵۰). در بستر گذار ساختار سنی، مرحله‌ای از تحولات جمعیتی آغار می‌شود که مشخصه بارز آن، افزایش تعداد و درصد درخور توجه جمعیت جوانان است. این مرحله، تورم جوانی جمعیت^۱ نامیده می‌شود. برخی پژوهشگران، تورم جوانی جمعیت را وضعیتی تعریف کرده‌اند که در آن بیش از ۲۰٪ جمعیت در گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال قرار دارند. در مقابل، جمعیت‌هایی با کمتر از ۱۵٪ جمعیت جوان، جمعیت‌های با کمبود جوانی^۲ تعریف می‌شوند.

(Westley & Choe, 2002: 57). شاخص کلیدی بیان‌کننده تورم جوانی جمعیت، افزایش درخور توجه تعداد و سهم جوانان از کل جمعیت است. اندازه و طول مدت تورم جوانی به زمانبندی، سرعت کاهش باروری و همچنین جریان‌ات مهاجرتی بستگی دارد (عباسی‌شوازی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

تجربه انتقال جمعیتی در نیمه دوم قرن بیستم و به‌ویژه دهه‌های پایانی قرن گذشته به ظهور انبوه جمعیت جوان در کشورهای در حال گذار منجر شد و مطالعات زیادی درباره جمعیت‌شناسی جوانان انجام دادند (برای مثال Rindfuss,

(1991; Westley & Choe, 2002 & Xenos & Kabamalan, 1998).

ظهور حجم وسیعی از جمعیت جوان، اعم از دختر و پسر و حضور ملموس آنان در جامعه، به دنبال افزایش میزان باروری در مقاطع زمانی قبل، در زمان حاضر اینگونه کشورها را با مسئله جدی و خطیر تأمین نیازهای گوناگون آنان به ویژه مشکل انتقال‌های اساسی گروه سنی ۲۹-۱۵ سال به‌عنوان گروه هدف اصلی در حوزه سیاست و رفاه اجتماعی مواجه کرده است (قاضی‌نژاد، ۱۳۹۲: ۱).

در سال‌های اخیر، کشور ایران نیز با پدیده تورم جوانی جمعیت مواجه بود و در زمان حاضر نزدیک به یک‌سوم جمعیت کشور را جوانان ۲۹-۱۵ سال تشکیل می‌دهند. افزایش در تعداد و سهم جمعیت جوان، پدیده‌ای منحصر به فرد در تاریخ اجتماعی و جمعیتی ایران محسوب می‌شود. همچنین، تغییرات جمعیتی جوانان با تغییرات در ترکیب اجتماعی و فرهنگی همراه بوده است (یاراحمدی‌خراسانی، ۱۳۹۴). به‌عبارتی در بستر مُدرنیته و توسعه، تغییرات در تعداد جوانان با تغییرات در ترکیب اجتماعی آنها همراه بوده است. جوانان در زمان حاضر نسبت به نسل گذشته، بیشتر مجرد و تحصیل کرده هستند، به‌طور وسیعی در معرض رسانه‌ها و فناوری‌های نوین ارتباطات و اطلاعات قرار گرفته‌اند و به‌عنوان نیرو و قدرت تغییردهنده جهان امروز و کنشگران اصلی عرصه توسعه و تغییرات اجتماعی محسوب می‌شوند؛ بنابراین جوانان، آینده کشور را می‌سازند و علاوه بر این جزء اصلی زمان حال و جامعه کنونی هستند (عباسی‌شوازی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱ و صادقی و همکاران، ۱۳۹۴).

بررسی روند تحولات جمعیت جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال نشان می‌دهد از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵ تعداد جوانان با سرعت چشمگیری افزایش یافته و از ۸/۵٪ (کل جمعیت) به ۲۵ میلیون نفر (۳۵/۴٪ کل جمعیت) رسیده است. از سال ۱۳۸۵ به بعد، از تعداد جوانان کشور به تدریج کاسته شده است و در سال ۱۳۹۰ تعداد آنها به ۲۳ میلیون نفر (۳۱/۵٪ کل جمعیت) رسیده که در سال ۱۳۹۰ حدود یک‌سوم را جمعیت جوان تشکیل داده است. توزیع استانی جمعیت جوانان نشان می‌دهد

¹ Swelling young population

² Youth deficit

حدود ۱/۴٪ از جمعیت جوانان کشور در استان یزد (۳۳۷۴۷۵ نفر) ساکن هستند. سهم جمعیت جوانان از کل جمعیت برای استان یزد ۳۱/۴٪ است (نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰). شهر یزد به‌عنوان مرکز استان، سهم عمده‌ای از جمعیت استان (۵۸۲۶۸۲ نفر) را در خود جای داده است و بر مبنای سرشماری سال ۱۳۹۰، حدود ۵۴/۲۳٪ از جمعیت استان در این شهر ساکن هستند و ۳۱/۲۵٪ از جمعیت شهر یزد را نیز جوانان ۱۵-۲۹ ساله تشکیل می‌دهند.

بدین ترتیب، دگرگونی‌های پدیدآمده در چند دهه اخیر به‌طور چشمگیری بر شکل‌گیری و تشدید مشکلات اجتماعی جوانان تأثیر گذاشته است و در پی این تغییرات، جوانان در بیشتر زمینه‌های زندگی با نیازها و چالش‌های مختلفی روبه‌رو هستند. تغییرات در شاخص‌های ازدواج، طلاق، اشتغال و بیکاری، سلامت، افزایش نقش و اهمیت جوانان در جریان‌ات مهاجرتی و ... از پیامدهای تغییرات ساخت سنی در چند دهه اخیر بوده است. با در نظر گرفتن ترکیب جمعیتی جوان کشور و نقش آنان به‌عنوان نیرو محرکه و پویای جامعه و افرادی که بالنده، پرتحرک، بانشاط و امیدوارتر نسبت به آینده در همه کشورها به‌خصوص کشور ما به حساب می‌آیند، توجه به مشکلات جوانان، دل‌مشغولی‌ها و مسائل آنان و آنچه از دیدگاه روان‌شناسی، نیاز^۱ نامیده می‌شود مهم است. نیاز شامل فاصله‌ای است که بین وضع موجود و وضع مطلوب وجود دارد (پورشافی، ۱۳۹۰: ۲۵)؛ به‌عبارتی، فاصله بین آنچه هست و آنچه باید باشد نشان‌دهنده نیاز است (Sandhu, 1994).

ازاین‌رو، فراوانی جمعیت و افزایش نقش جوانان در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، علمی و فناوری توجه زیادی از پژوهشگران و برنامه‌ریزان را به خود جلب کرده است؛ در نتیجه، اهتمام همه‌جانبه به امور جوانان به‌عنوان امر فرابخشی و ملی، بیش از هر چیز به درک نیازها و مسائل آنها نیازمند است. بررسی مسائل جوانان به‌دلیل نقش به‌سزای آنها در پیشرفت جامعه ضرورت دارد. جوانان عصر جدید، الگوهای اصلی و تأثیرگذار در جامعه هستند؛ اما این

جوانان همواره در معرض چالش‌ها و آسیب‌های بزرگی قرار دارند. با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه نیازمندی‌ها، محرومیت‌های ناشی از ممکن‌نبودن برآورده شدن خواسته‌ها و نیازهای زندگی جوانان، بروز و ظهور عصیان، تبهکاری، سرگردانی، دزدی و انحرافات جنسی و دیگر آسیب‌های اجتماعی را دامن زده است (فتحی و فدوی، ۱۳۹۱: ۱۲۲). آسیب‌های اجتماعی، بخش درخور توجهی از امور و سرمایه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند و در بیشتر جوامع وجود دارند و تأثیرات خود را می‌گذارند؛ اما آنچه جوامع مختلف را در این باره از هم متفاوت می‌کند، نوع نگرش این جوامع به علل به وجود آورنده آسیب‌ها و راهکارهای اصلاح و بهبود آن است. در حقیقت توجه به این آسیب‌ها به پیشگیری و درمان آنها منجر شده است و بخش مهمی از آسیب‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد (امیری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۱). بنابراین، افزایش نگرانی‌های عمومی درباره مسائل مختلف اجتماعی جوانان، شناخت علمی و دقیق مسائل اجتماعی آنان را ضروری می‌کند که به‌دلیل افزایش روزافزون خسارات و صدمات واردشده بر پیکر جامعه از ناحیه اینگونه مسائل و همچنین روزبه‌روز دشوارتر شدن مقابله با آن است.

باتوجه به موارد بالا، جوان‌بودن جمعیت کشور ما و متنوع‌بودن نیازهای آنها، جامعه را با انبوهی از خواسته‌ها و نیازها روبه‌رو کرده است. این نیازها با تأثیر از زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی و خانوادگی به شکل‌های گوناگون آشکار می‌شوند و پیامدهای متعددی دربردارند و سازندگی جامعه را در عرصه‌های گوناگون تحت‌الشعاع قرار می‌دهند و روند پیشرفت و سلامت نظام اجتماعی را با مخاطره روبه‌رو می‌کنند. در پژوهش حاضر، نیازهای جوانان شهر یزد و اولویت و اهمیت این نیازها بررسی و تعیین می‌شوند.

مبانی نظری

نیاز در لغت به معنای احتیاج، ضرورت و فقدان است.

¹ Need

- نیازهای جسمانی^۵: آن دسته نیازهایی ابتدایی است که تأمین و ارضای آنها برای حفظ بقای انسان ضرورت دارد مانند آب، غذا و ...
  - نیاز به ایمنی^۶: این نیازها در سطح دوم قرار می‌گیرند. تجلی نیاز به ایمنی در جامعه امروز در تمایلاتی مانند میل به داشتن شغل دائمی، داشتن حساب پس‌انداز، استفاده از خدمات بیمه‌ای و ... مشاهده می‌شود.
  - نیاز به عشق و محبت^۷: در سومین سطح از نیازها، نیاز به عشق و محبت جای می‌گیرد. به نظر مازلو در عشق چیزی فراتر از میل جنسی وجود دارد و حتی احساس تعلق، پیوستگی و روابط اجتماعی را دربرمی‌گیرد. در جامعه امروز رشد سریع انجمن‌ها و گروه‌های حساس از پاسخ‌گویی به نیاز مذکور ناشی می‌شود.
  - نیاز به تأیید و احترام^۸: از نظر مازلو، همه افراد به جز بیماران روانی به برخورداری از عزت‌نفس، احترام به خود یا احترام به دیگران تمایل دارند. انواع نیاز به قدرت، پیشرفت و مقام در این سطح طبقه‌بندی می‌شود.
  - نیاز به خودشکوفایی^۹: در سلسله مراتب مازلو، نیاز به به خودشکوفایی در بالاترین سطح از نیازها قرار دارد. زمانی که تمام نیازهای سطوح پایین، میانی و بالایی برآورده شوند، انسان به مرحله خودشکوفایی می‌رسد. اگر همه نیازها ارضا شوند، بازم بیشتر (اگر نه همیشه) انتظار می‌رود بی‌قراری و نارضایتی تازه‌ای برای فرد به وجود آید؛ مگر آنکه فرد به انجام کاری مشغول باشد که برای شخص مناسب است. مازلو این نیاز را نیاز به خودشکوفایی می‌داند (رفیع‌پور، ۱۳۸۲: ۲۷۲ و سلطانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۱).
- در مقابل مازلو، آلدرفر^{۱۰} معتقد است «نیازهای افراد، سلسله مراتبی نیست؛ زیرا آدم‌ها دوست دارند اگر کسی

فن‌هرمان^۱ (1831)، نیاز را «احساس یک کمبود همراه با کوشش برای برطرف کردن آن» می‌داند (رفیع‌پور، ۱۳۶۴: ۱۴). برخی نیاز را «کششی برای جبران ناهماهنگی روحی و دستیابی به تعادل روانی» می‌دانند و به تعبیر هنری مورای^۲ (1938)، نیاز، حالتی از نبود تعادل است که به موجب آن، افراد، کمبودی را احساس می‌کنند و درست به همین دلیل از وضع موجود رضایت ندارند؛ از این رو در تلاشند تا «اندیشه و عمل را به منظور ایجاد وضع مطلوب تغییر دهند». همچنین از نظر راجر کافمن و انگلیش^۳ (1979)، نیاز در قلمرویی وجود دارد که در آن بین موقعیت موجود و موقعیت مطلوب فاصله وجود دارد.

موضوع تشخیص و اولویت‌بندی نیازها از زمینه‌هایی است که در مطالعات نیازسنجی اجتماعی در طول چندین دهه گذشته و در حوزه‌های موضوعی مختلف مطالعه شده است. نیازسنجی، بخشی از فرایند برنامه‌ریزی و ابزار مناسبی است که به روشن شدن مسائل و یافتن راهکارهای مناسب برای آنها کمک می‌کند؛ به گونه‌ای که با روشن شدن معضلات، منابع به منظور اجرای راه حل مناسب و کارآمد به خدمت گرفته می‌شود (Altschuld & Kumar, 2010: 1 & Thompson, 2014: 4301). نتایج به دست آمده از نیازسنجی‌های اجتماعی، هرگونه تصمیم‌گیری بعدی از جمله در زمینه طراحی، اجرا و ارزیابی پروژه‌ها و برنامه‌هایی را هدایت و جهت‌دهی می‌کند که به دستیابی به اهداف مطلوب منجر می‌شود (Watkins et al., 2012) (& Wikipedia, 2016).

صاحب‌نظران، دسته‌بندی گسترده و متنوعی از نیازها را ارائه کرده‌اند. شاید یکی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی نیازها را بتوان به آبراهام مازلو^۴ (1954) متعلق دانست. مازلو، نیازها را به ترتیبی که بایستی ارضا شوند به صورت سلسله مراتب زیر می‌داند:

⁵ Physiological Needs

⁶ Security, Safety

⁷ Affiliation, Love

⁸ Recognition, Esteem

⁹ Self Actualization

¹⁰ Alderfer

¹ von Hermann

² Henry Alexander Murray

³ Kaufman & English

⁴ Maslow

است یا فرد، آن نیاز را احساس می‌کند.

• نیازهای بیان‌شده (مورد تقاضا): نوعی از نیاز احساس شده‌ای است که فرد آنها را تقاضا می‌کند.

• نیازهای مقایسه‌ای: در مقایسه با نمونه مشابه معنا می‌دهد؛ چنانچه افرادی با ویژگی‌های مشابه وجود داشته باشند ولی تعدادی از آنها از ارائه خدمات معینی محروم باشند، جمعیتی که خدمات به آنها ارائه نشده است در وضعیت چنین نیازی قرار می‌گیرند.

برخی دیگر در طبقه‌بندی نیازها از نیازهای احساس شده (نیازهایی که فرد از آنها آگاهی دارد و به دو دسته نیازهای پنهان و آشکار تقسیم می‌شود. نیازهای پنهان یعنی فرد آنها را احساس کرده است؛ اما تأمین آنها را غیرممکن می‌داند و نیازهای آشکار یعنی فرد آنها را احساس کرده است و دستیابی به آنها را ممکن می‌داند) و نیازهای احساس نشده (یعنی زمانی که مردم وضع موجود را مطلوب می‌دانند و برای تغییر آن تلاشی نمی‌کنند) صحبت به میان می‌آورند (معیرف، ۱۳۸۸: ۲۹؛ نیازی و گنجی، ۱۳۹۲: ۴۰).

ماکس نیف^۶ (1992) دو نوع دسته‌بندی کلی برای نیازهای نیازهای انسان ارائه می‌دهد. او دسته‌بندی‌های خود را ارزشی^۷ ارزشی^۷ و وجودی^۸ می‌نامد. او مانند مازلو این نیازها را به ترتیب از نیازهای جسمی به روانی برشمرده است؛ اما در برآورده شدن آنها لزوماً به ترتیب سلسله مراتبی قائل نیست. معیشت^۹، حفاظت^{۱۰}، عاطفه^{۱۱}، ادراک^{۱۲}، مشارکت^{۱۳}، فراغت^{۱۴}، فراغت^{۱۴}، خلاقیت^{۱۵}، هویت^{۱۶} و آزادی^{۱۷} نیازهایی هستند که او در ذیل دسته‌بندی ارزشی از نیازها آنها را برمی‌شمارد.

می‌خواهد گرسنگی آنها را برطرف کند، باید به احترام آنها هم فکر کند» (مقیم، ۱۳۹۰: ۷۸). درواقع نظریه آلدرفر (1969) تکمیل‌کننده نظریه مازلو است؛ اما در نظریه آلدرفر به‌طور هم‌زمان به نیازها می‌توان پاسخ داد. آلدرفر سه دسته نیاز با عناوین وجودی^۱، ارتباطی^۲ و رشد^۳ تشخیص می‌دهد. نیازهای نیازهای وجودی که آلدرفر برمی‌شمارد درواقع همان نیاز فیزیولوژیکی و امنیتی در نظریه مازلو هستند. نیازهای ارتباطی، همان نیازهای اجتماعی و احترام در سلسله مراتب مازلو هستند و نیاز رشد، معادل نیاز به خودشکوفایی است که در نظریه مازلو مطرح شده است (Alderfer, 1969:149). مطابق نظریه آلدرفر «یک شخص می‌تواند به‌صورت ارادی از پایین سلسله مراتب نیازها حرکت کند و به بالاترین سطح برسد؛ به شرطی که برای دستیابی به نیازهای ناکام‌مانده خود تلاش کند» (هرسی و بلانچارد، ۱۳۸۹: ۱۱۱ و هزارجریبی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۶).

کرونباخ^۴ (1963)، نیازها را در پنج دسته طبقه‌بندی کرده است؛ نیاز به محبت، پذیرفته‌شدن از طرف مقامات بالاتر، تأییدشدن از طرف همگان، استقلال و وابسته‌نبودن و احترام به نفس. ماری^۵ نیز فهرست نیازهای انسانی را بدون تقدم و تأخر آنها در ۲۰ نوع نیاز طبقه‌بندی می‌کند (اسماعیلی و ربیعی، ۱۳۸۷: ۱۰۷).

تامپسون (Thompson 2014: 4300 & Thompson et al.,) بر مبنای مطالعات قبلی (Van Bilzen, 2007 & Bradshaw, 1972)، نیازها را به چهار دسته طبقه‌بندی کرده است:

• نیازهای هنجاری: متخصصان، پژوهشگران و دانشمندان اجتماعی آن را در یک شرایط خاص و باتوجه‌به ارزیابی از وضعیت فرد نیاز تعریف می‌کنند. درواقع یک معیار تخصصی با وضعیت واقعی فرد مقایسه می‌شود.

• نیازهای احساس شده: نیازی است که خواسته فرد

⁶ Max-Neef
⁷ axiological
⁸ existential
⁹ subsistence
¹⁰ protection
¹¹ affection
¹² understanding
¹³ participation
¹⁴ leisure
¹⁵ creation
¹⁶ identity
¹⁷ freedom

¹ existence
² relatedness
³ growth
⁴ Cronbach
⁵ Mary

مختلف حوزه جوانان ارائه می‌شود.

اشتغال یکی از موضوعات بررسی شده در حوزه جوانان است. قویدل و بهاری (۱۳۹۱) در پژوهشی عوامل مؤثر بر عرضه نیروی کار جوانان در دوره زمانی ۱۳۵۰-۱۳۸۵ شناسایی کردند. نتایج نشان داد در گروه ۱۹-۱۵ سال، متغیر دستمزد، کمترین اثر را بر این گروه سنی دارد. در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال، متغیر نسبت دانش‌آموختگان دانشگاهی برای مردان و زنان مثبت است. در ضمن، ضریب تولید ناخالص داخلی سرانه برای زنان کمتر از مردان است؛ اما با افزایش سن و «حرکت از گروه سنی ۲۴-۲۰ سال به سمت ۲۹-۲۵ سال»، اثر درآمد سرانه برای زنان بیشتر شده است. در گروه ۲۵-۲۹ سال، ضریب متغیر نسبت دانش‌آموختگان دانشگاهی برای مردان بیشتر از زنان است. وضعیت تأهل برای زنان این گروه سنی علامت منفی دارد که نشان می‌دهد زنان این گروه سنی فراغت و فرزندداری را جانشین کار می‌کنند و با متأهل شدن، کمتر وارد بازار کار می‌شوند. در پژوهش دیگری، حامد (۱۳۸۸)، نگرش جوانان ۲۶-۱۸ ساله شهر کرمانشاه نسبت به کار و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن را بررسی کرد. نتایج نشان داد عوامل اجتماعی با نگرش به کار مرتبط است؛ به گونه‌ای که میزان رضایت از خانواده و زندگی و نیز نگرش به مردم و آینده شهر با نوع نگرش به کار رابطه دارد. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این نکته است که بحران ارزش‌ها موجب می‌شود فرایند جامعه‌پذیری به‌درستی انجام نشود و جوانان به‌عنوان محصل این فرایند قادر به درونی کردن نگرش مثبت به کار نباشند. در مطالعه‌ای دیگر هرندی و همکاران (۱۳۸۶)، اشتغال جوانان و چالش‌های آن را بررسی کردند. نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش نشان می‌دهد نبود تعامل بین مؤسسات آموزشی و بازار کار، نبود فرصت‌های شغلی کافی و نابرابری فرصت‌های شغلی برای زنان و مردان، ضعف برنامه‌های حمایت از خوداشتغالی، سازمان‌یافته نبودن بازار کار کشور و کم‌رنگ بودن نقش مؤسسات کارآیابی و مؤسسات محل تحصیل در این بازار از جمله مهم‌ترین موانع گذر موفق جوانان محسوب می‌شوند.

نیف، نیازهای وجودی را به نیازهای مربوط به بودن^۱، داشتن^۲، داشتن^۳، انجام‌دادن^۴ و تعامل داشتن^۵ تقسیم می‌کند. مقصود نیف از ارائه این دو دسته‌بندی، نشان‌دادن دو بعد کلی نیازهای انسان است. هر کدام از نیازهای ارزشی در عرصه‌های گوناگون نیازهای وجودی بروز پیدا می‌کنند (هزارجریبی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۷).

پژوهش حاضر از الگوهای گوناگون نیازسنجی مانند الگوی هدف‌محور براساس رویکردهای رشد و نیازهای هنجاری و الگوی مسئله‌محور براساس نظر جوانان و نیازهایی که بیان کردند به‌منظور نیازسنجی استفاده کرده است؛ از این‌رو گفتنی است این پژوهش، رویکردی ترکیبی در نیازسنجی دارد. این الگو عموماً اعتبار و اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا نیازهای به‌دست‌آمده، بیشتر از ابعاد و جوانب گوناگون بررسی و سنجیده شده‌اند. در حقیقت استفاده از پرسش‌نامه، مشاهده و مصاحبه شفاهی از بهترین و کارآمدترین شیوه‌های نیازسنجی هستند.

پیشینه تجربی

در مرور سیستماتیک بر مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه جوانان که عباسی‌شوازی و همکارانش (۱۳۹۴) انجام دادند، نتایج نشان داد در ۳۸۰ اثر علمی بررسی شده، بیشترین مطالعات به حوزه آسیب‌ها، انحرافات و مسائل اجتماعی جوانان اختصاص داشته است و حوزه‌هایی از جمله تحصیلات و اشتغال جوانان، اوقات فراغت، ازدواج و تشکیل خانواده، مشارکت اجتماعی، هویت، رفتارهای پرخطر، اینترنت، روابط بین نسلی، روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، مهاجرت و جابجایی و ... کندوکاو و بررسی شدند. کمترین مطالعات درخصوص سنجش آمل، آرزو و نیازهای جوانان به‌ویژه در ارتباط با مسائل آینده است. در ادامه برخی از مطالعات انجام‌گرفته در ابعاد

¹ being

² having

³ doing

⁴ satisfiers

مهاجرت‌های بین‌المللی در میان نخبگان جوان انجام داد. نتایج پژوهش کیفی انجام‌شده بیان‌کننده تأثیر آشکار فرایندهای جهانی‌شدن و ارزش‌های جهان وطنی بر گرایش‌ها و ارزش‌های این گروه از جوانان است. به همان سان در سطح فردی تمایل به حفظ سلیقه‌ها و سبک‌های فردی زندگی و ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و تحصیلی و نیاز به اثبات توانایی‌های فکری و حرفه‌ای در انتخاب رفتارهای مهاجرتی محرک‌های مهمی محسوب می‌شوند. طاهرخانی (۱۳۸۱) در پژوهشی نقش عوامل اقتصادی و غیراقتصادی در مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین را مطالعه و بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهند اگرچه انگیزه‌های اقتصادی در مهاجرت جوانان روستایی نقش مهمی دارند، عوامل غیراقتصادی نیز اثرات مستقیم بر رفتار آنان می‌گذارند. برای مثال، تسهیلات محلی، رضایت از محل سکونت، رفاه اجتماعی، استانداردهای زندگی، نیاز به پیشرفت، زندگی بهتر و هدف‌های ارزشی به‌طور معناداری انگیزه مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین را افزایش داده‌اند.

آسیب‌های اجتماعی در بین جوانان از جمله موضوعاتی است که پژوهشگران بررسی می‌کنند. فتحی و فدوی (۱۳۹۱)، تحلیلی بر آسیب‌های اجتماعی جوانان طی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ و عوامل مؤثر بر آن انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد ورود به زندان در سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ در مردان بیشتر از زنان بوده است و بیشترین ورودی را گروه سنی ۳۹-۳۰ سال تشکیل داده‌اند. بیشترین نوع آسیب، حمل مواد مخدر بوده است؛ به‌طوری‌که اعتیاد، رتبه دوم و سرقت در رتبه سوم قرار دارد و سطح تحصیلات بیشتر آنها پایین‌تر از دیپلم بوده است. نتایج نشان می‌دهد در سال‌های مطالعه‌شده یکی از علل افزایش آسیب‌های اجتماعی در میان مردان، مشکلات اقتصادی، فقر، بیکاری و مشکلات درون خانواده و ... است که در جامعه وجود دارد و نیز تأثیری است که بر خانواده‌ها و سرپرست خانوارها داشته‌اند و در گروه سنی جوانان معمولاً افراد به‌دلیل افکار و احساس پوچی، نومیدی، احساس گناه،

از دیگر موضوعات بررسی‌شده در حوزه جوانان، ازدواج و تشکیل خانواده است. در پژوهشی مقدس جعفری و یعقوبی‌چویری (۱۳۸۶) نشان دادند بین وضعیت اشتغال، نوع شغل، میزان تحصیلات جوانان و نیز بالابودن هزینه ازدواج، مهریه، جهیزیه، افزایش سطح توقعات زوج‌ها و خانواده‌ها، داشتن برادر و خواهر بزرگتر مجرد، حمایت نکردن مؤسسات دولتی، تردید در تصمیم‌گیری و وضعیت مسکن با بالا رفتن سن ازدواج جوانان رابطه معنی‌داری وجود دارد. در پژوهشی ریضا و عیسی^۱ (۲۰۰۳) مطرح می‌کنند افزایش سن ازدواج در اروپای شمال غربی به کشورهای مدیترانه‌ای اسپانیا و ایتالیا گسترش یافته است. همچنین، تغییرات شرایط زندگی مانند ناتمام ماندن تحصیلات، تولد فرزند، صرف مستقیم هزینه‌های مادی برای پرورش فرزند، تمایل به باروری را کاهش داده و در نتیجه، ازدواج و تشکیل خانواده را به تعویق انداخته است. اینجلیس و گرین‌گلاس^۲ (۱۹۸۹) در پژوهشی با عنوان انگیزه ازدواج در میان زنان و مردان، نشان دادند در دهه ۹۰ موانع ازدواج برای جوانان عبارت بود از: نداشتن شغل، مشکل مسکن، مشکل در زندگی با دیگران، کم‌شدن آزادی بعد از ازدواج، تعارض بین شغل و ازدواج و نگرش به ازدواج به‌عنوان یک قمار پرخاطره.

موضوع مهاجرت نیز از دیگر زمینه‌های بررسی‌شده در حوزه جوانان است. در پژوهشی مقدس و شرفی (۱۳۸۸)، عوامل برانگیزنده گرایش به مهاجرت‌های بین‌المللی جوانان ۳۰-۱۸ ساله شهرهای شیراز و ارسنجان را بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد گرایش به مهاجرت در بین پاسخ‌گویان مرد، مجرد، درآمد پایین، تحصیلات لیسانس، سن ۲۵-۲۲ و افراد ساکن در شیراز بیش از گروه‌های مقابل آنهاست. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد در جامعه‌ای مثل ایران، عوامل اجتماعی - فرهنگی و آموزشی مانند عوامل اقتصادی، شاید بیشتر بر تمایلات و انگیزه‌های افراد نفوذ دارند. همچنین، ذکایی (۱۳۸۵) پژوهشی با عنوان جوانان، جهانی‌شدن و

^۱ Riesa & Issa

^۲ Inglis and Greenglass

سرزمین‌های باستانی اقوام ایرانی و دارای میراث درخشان از تمدن و فرهنگ کهن با قدمت سه هزار سال است. این شهر در طول چند دهه گذشته سهم عمده‌ای از جمعیت مهاجران شهری و روستایی داخل و خارج از استان را پذیرفته و براساس نتایج سرشماری ۱۳۹۰ با جمعیت ۵۸۲،۶۸۲ نفر به تنهایی حدود نیمی از کل جمعیت استان را در خود جای داده است.

سازمان ملل متحد در تعریف جوانان، محدوده سنی ۱۵ تا ۲۴ سال را در نظر گرفته است؛ اما براساس تعریف وزارت ورزش و جوانان، محدوده سنی ۱۵-۲۹ سال، سنین جوانی قلمداد شده است (عباسی‌شوزی و همکاران، ۱۳۹۴: ۴). مقاله حاضر نیز بر مبنای تعریف دوم، محدوده سنی ۱۵-۲۹ سال را به‌عنوان دوره جوانی مبنای تحلیل قرار داد است. جامعه هدف در این پژوهش شامل تمامی جوانان با سنین ۱۵-۲۹ ساله عضو خانوارهای معمولی ساکن در شهر یزد است. تعداد این جوانان در سرشماری ۱۳۹۰ برابر ۱۸۲۰۹۴ نفر است که ۶۴۷۱۷ نفر از آنها در گروه سنی ۱۵-۱۹ سال، ۶۴۷۱۹ در گروه سنی ۲۰-۲۴ سال و ۷۰۶۵۸ نفر در گروه سنی ۲۵-۲۹ سال قرار دارند.

حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان^۳ (1970)، ۴۰۰ نفر تعیین شد و نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و با ابزار پرسش‌نامه محقق‌ساخته گردآوری شد که تعیین روایی محتوی و ظاهری پرسش‌نامه با استفاده از تأیید خبرگان امر صورت گرفت.

به‌منظور بررسی نیازها و مشکلات جوانان، ۳۵ آیتم از نیازها و اولویت‌های جوانان در قالب ۴ بُعد کلی اقتصادی (۷ آیتم)، اجتماعی (۶ آیتم)، آموزشی - فرهنگی و هنری (۹ آیتم) و تفریحی - ورزشی (۱۳ آیتم) تدوین شد. پاسخ‌دهندگان هریک از موارد را از نظر اهمیت و میزان رضایت از عملکرد ارزش‌گذاری کردند. برای اندازه‌گیری مؤلفه‌ها از پاسخ‌گویان خواسته شد میزان اهمیت هرکدام از نیازها را در یک مقیاس ۰ تا ۱۰ نمره‌گذاری کنند. همچنین در

افسردگی، اعتیاد، احساس شکست، بحران‌های حاد عاطفی، بیماری‌های شدید و نداشتن سعه صدری در کنار سایر عوامل اجتماعی باعث آسیب اجتماعی شده است. در مطالعه دیگر، بیابان‌گرد و جوادی (۱۳۸۳)، سلامت روان‌شناختی نوجوانان و جوانان شهر تهران را بررسی کردند. نتایج تجزیه و تحلیل آنها نشان داد ۲۹/۳٪ افراد، بیمار یا مشکوک به بیمار روانی هستند؛ اختلال در کارکرد اجتماعی، شایع‌ترین اختلال در بین پاسخ‌گویان بوده است؛ سلامت روانی مردان بیش از زنان و افراد مجرد بیش از متأهل بوده است؛ با افزایش سن از میزان سلامت روانی افراد کاسته شده است؛ دانش‌آموزان، بیش‌ترین سلامت روانی و افراد بیکار و خانم‌های خانه‌دار کمترین سلامت روانی را داشتند. دورنابوش و همکارانش (2001)، پژوهشی با عنوان روابط خانواده و مدرسه و پیوستگی آن با رفتارهای انحرافی جوانان در اجتماعات و گروه‌های مختلف انجام داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که خانواده و مدرسه در کاهش انحراف جوانان از قبیل سیگارکشیدن، استفاده از الکل، استفاده از ماری‌جوانا، بزهکاری و دیگر رفتارهای انحرافی نقش مؤثری دارند.

بنابراین، بررسی مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه جوانان نشان داد با وجود اینکه پژوهش‌های زیادی درباره جوانان انجام شده است، شناخت دقیق علمی و همه‌جانبه ابعاد مختلف در حوزه جوانان از جمله نیازها و مسائل آنان، ضرورت اساسی به‌لحاظ علمی و سیاست‌گذاری دارد.

روش و داده‌های پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی - پیمایشی^۱ و پژوهش از نظر نوع، کاربردی^۲ است؛ ضمن اینکه به‌لحاظ معیار زمان، مقطعی و به‌لحاظ معیار وسعت، پهنانگر است.

شهر یزد به‌عنوان میدان پژوهش این پیمایش، مرکز استان یزد و بزرگ‌ترین شهر آن محسوب می‌شود. منطقه یزد یکی از

¹ Descriptive-Survey Research

² Applied Research

³ Kerjcie & Morgan

کاربرد این الگو باید شاخص‌هایی تحلیل شوند که قرار است مشخص شوند. در واقع، اثربخشی این الگو به‌طور شدید به شاخص‌ها یا مؤلفه‌های تحلیلی آن وابسته است؛ بنابراین در هر حیطه‌ای، نخستین گام در بهره‌گیری از الگوی IPA، شناسایی مؤلفه‌ها در آن زمینه است (فتحی‌واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۸).

در الگوی IPA، داده‌های مربوط به میزان اهمیت و سطح عملکرد هر یک از آنها با استفاده از پرسش‌نامه جمع‌آوری می‌شود. برای این منظور از پاسخ‌گویان درباره هر مؤلفه دو سؤال میزان اهمیت مؤلفه مدنظر و سطح عملکرد در آن مؤلفه پرسیده می‌شود.

هر مؤلفه در دو بُعد اهمیت و عملکرد سنجیده می‌شود. داده‌های مربوط به سطح اهمیت و عملکرد شاخص‌ها روی یک شبکه دو بُعدی نمایش داده می‌شوند که در آن، محور X نشان‌دهنده بُعد اهمیت و محور Y نشان‌دهنده بُعد عملکرد است. این شبکه دو بُعدی، ماتریس اهمیت - عملکرد نامیده می‌شود. ماتریس اهمیت - عملکرد، چهار ناحیه (یا چارک) دارد و در هر چارک، راهبرد خاصی قرار گرفته است که به فرایند تصمیم‌گیری کمک می‌کند. از این ماتریس به‌منظور شناخت درجه اولویت شاخص‌ها برای بهبود استفاده می‌شود (خلیفه و رضوی، ۱۳۹۱: ۳۹).

جدول ۱ از دو محور تشکیل شده است که محور X نشان‌دهنده اهمیت فرایندهای قابل بهبود و محور Y نشان‌دهنده میزان رضایت از عملکرد هر یک از این فرایندها است. تحلیل‌هایی براساس محل قرارگرفتن در هر یک از این مناطق انجام می‌شود که به شرح زیر است:

ناحیه ۱: فرایندهای موجود در این ناحیه، اهمیت زیاد و عملکرد مناسبی دارند. فرایندهای موجود در این ناحیه برای بهبود در اولویت دوم قرار دارند.

ناحیه ۲: فرایندهای موجود در این ناحیه اهمیت زیادی دارند؛ اما عملکرد آنها پایین است. این فرایندها در اولویت اول پروژه‌های بهبود قرار دارند و به توجه بیشتر نیازمند

پرسش جداگانه‌ای خواسته شد رضایت پاسخ‌گویان از اجرای سیاست‌های رفاهی در هر یک از آیتم‌ها را در مقیاس ۰ تا ۱۰ نمره‌گذاری کنند.

تعیین آیتم‌های مربوط به هر یک از ابعاد و حوزه‌های نیاز جوانان با نظرخواهی از تعدادی صاحب‌نظران و متخصصان صورت گرفت. بر مبنای به‌کارگیری این معیار تخصصی، نیازهایی نظیر اشتغال، مسکن، درآمد و ... در حوزه نیازهای اقتصادی و نیازهایی نظیر افزایش وجود امنیت اجتماعی، سلامت روانی و اجتماعی، وجود برنامه‌های مشارکت جوانان و ... در حوزه نیازهای اجتماعی گروه‌بندی شدند. همچنین، نیازهایی نظیر نیاز به وجود کتابخانه، وجود کلاس‌های آموزشی، کانون‌های فرهنگی - هنری و ... در حوزه نیازهای آموزشی، فرهنگی و هنری و نیاز به پارک و تفریحگاه، استخر و ... جزء نیازهای تفریحی و ورزشی گروه‌بندی شدند. به‌منظور ارزیابی شیوه به کار گرفته شده برای گروه‌بندی حوزه‌های نیاز نیز به‌طور هم‌زمان از یک تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد که نتایجی هماهنگ با گروه‌بندی استفاده‌شده نشان داد.

داده‌های پژوهش براساس آماره‌های توصیفی و جداول توافقی تحلیل شد. از الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد^۱ نیز استفاده شد.

تجزیه و تحلیل اهمیت - عملکرد (IPA) یکی از روش‌های تحلیل شکاف است. تحلیل اهمیت - عملکرد، ابزار مؤثری برای ارزیابی موقعیت رقابتی سازمان، شناسایی فرصت‌های پیشرفت، طراحی استراتژی‌ها و ارائه خدمات هدفمند است (Lucas, 2005). این تکنیک امکان مقایسه هم‌زمان اهمیت ویژگی‌های مختلف یک شاخص و عملکرد مربوط به آن ویژگی‌ها را فراهم و براساس این مقایسه، نقاط قوت و ضعف آن را مشخص می‌کند. بدین ترتیب، عواملی شناسایی می‌شوند که برای جامعه هدف اهمیت بیشتری دارند (ضیایی و عباسپور، ۱۳۹۰: ۸۳).

الگوی IPA به‌لحاظ مفهومی، چندشاخصه است. به‌منظور

^۱ Importance-Performance Analysis: IPA

هستند.

حاضر وجود ندارد.

ناحیه ۴: فرایندهای موجود در این ناحیه در زمینه خلق ارزش اهمیت کمی دارند؛ اما عملکرد آنها بالا است.

ناحیه ۳: فرایندهای موجود در این ناحیه، اهمیت کم و عملکرد پایینی دارند و نیاز به بهبود در این ناحیه در زمان

جدول ۱- الگوی تحلیل اهمیت-عملکرد

ناحیه اول	ناحیه چهارم
اهمیت زیاد / رضایت زیاد	اهمیت کم / رضایت زیاد
کار به همین روال ادامه یابد	هدردادن منابع
ناحیه دوم	ناحیه سوم
اهمیت زیاد / رضایت کم	اهمیت کم / رضایت کم
اینجا تمرکز کنید	اولویت کمتر

یافته‌های پژوهش

پاسخ‌گویان مجرد و ۳۵/۰٪ متأهل بوده‌اند. همچنین، ۵۶/۸٪ از پاسخ‌گویان، تحصیلات دانشگاهی و ۱۷/۳٪ تحصیلات دیپلم داشته‌اند. از نظر وضعیت اشتغال، ۵۰/۳٪ از پاسخ‌گویان، شاغل و ۴۹٪ بیکار بوده‌اند. نزدیک به ۸۰٪ از پاسخ‌گویان، محل اقامت و محل تولد آنها شهر یزد بوده است و بومی شهر یزد محسوب می‌شوند.

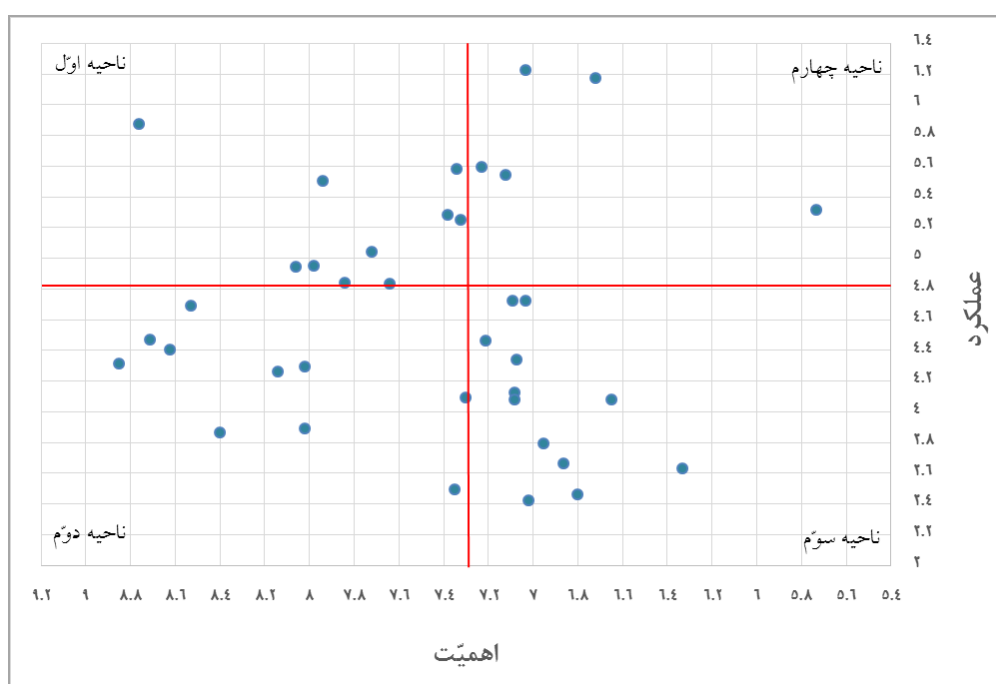
جدول ۲، خلاصه توصیفی از مشخصه‌های جمعیتی نمونه مطالعه شده را نمایش می‌دهد. باتوجه به جدول، نیمی از پاسخ‌گویان مرد و نیمی دیگر زن هستند. ۲۵٪ از پاسخ‌گویان در گروه سنی ۱۹-۱۵ سال، ۳۲/۲٪ گروه سنی ۲۴-۲۰ سال و ۴۲/۸٪ در گروه سنی ۲۹-۲۵ سال قرار دارند. ۶۴/۵٪ از

جدول ۲- خلاصه توصیفی از مشخصه‌های جمعیتی نمونه مطالعه شده شهر یزد، ۱۳۹۵

فرآوانی		مشخصه‌های جمعیتی
نسبی	مطلق	
۲۵/۰	۱۰۰	سن
۳۲/۲	۱۲۹	۱۵-۱۹ ساله
۴۲/۸	۱۷۱	۲۰-۲۴ ساله
۵۰/۰	۲۰۰	۲۵-۲۹ ساله
۵۰/۰	۲۰۰	جنس
۶۴/۵	۲۵۸	مرد
۳۵/۰	۱۴۰	زن
		وضعیت تأهل
۳/۰	۱۲	مجرد
۳/۵	۱۴	متأهل
۱۱/۸	۴۷	ابتدایی و کمتر
۱۷/۳	۶۹	راهنمایی
۷/۳	۲۹	دبیرستان
۵۶/۸	۲۲۷	دیپلم
۵۰/۳	۲۰۱	پیش دانشگاهی
۴۹/۰	۱۹۶	دانشگاهی
۷۹/۸	۳۱۹	شاغل
۱۹/۸	۷۹	بیکار
		وضعیت اشتغال
		همین استان
		سابقه مهاجرت
		خارج از استان

مقادیر، میانگین بسیاری از مؤلفه‌ها روی هم منطبق هستند. کمترین مقدار «اهمیت» در بین ۳۵ مؤلفه، ۵/۷۳ (وجود مراکز بازی‌های کامپیوتری) و بیشترین مقدار آن ۸/۸۵ (امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات) از مقدار ۱۰ بوده است. میانگین «اهمیت» ۷/۲۹ است. کمترین مقدار «عملکرد» نیز در بین ۳۵ مؤلفه با رقم ۳/۰۸ (وجود تورهای گردشگری (یزدگردی)) و بیشترین مقدار آن با رقم ۶/۲۲ (وجود کافی‌شاپ و رستوران) از مقدار ۱۰ بوده است. میانگین «عملکرد» نیز ۴/۸۲ است.

همان‌گونه که ذکر شد، در این پژوهش به منظور اولویت‌بندی نیازهای جوانان، پرسش‌نامه ارزیابی اهمیت - عملکرد فرایندهای قابل بهبود طراحی شد و جوانان ۱۵-۲۹ سال آن را تکمیل کردند و در نهایت اولویت‌بندی نهایی با استفاده از ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد مشخص شد. نمودار ۱، ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای جوانان را نشان می‌دهد. این نمودار، نمای کلی از ۳۵ مؤلفه سنجش شده در پرسش‌نامه را نمایش می‌دهد و به دلیل نزدیکی

نمودار ۱- ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای جوانان - شهر یزد، ۱۳۹۵

در تمام ادوار و در همه اجتماعات نقش مهمی دارد و چرخ زندگی بشر به دور آن می‌چرخد. اهمیت مسائل اقتصادی تنها به این دلیل نیست که تأمین آزادی، استقلال و حیات مادی مردم بدون آن امکان ندارد؛ بلکه به این دلیل نیز حائز اهمیت است که پیوند نزدیکی با مسائل زیربنایی جامعه حتی با مسائل اخلاقی دارد. اهمیت اقتصاد نیز در زندگی جوانان غیرقابل انکار نیست و در واقع نیازهای اقتصادی از مهم‌ترین نیازهای جوانان محسوب می‌شود.

در این پژوهش به منظور اولویت‌بندی نیازهای مهم جوانان

باتوجه به تعداد زیاد مؤلفه‌های اهمیت و عملکرد، ارائه آن در یک ماتریس، برازش کاملی از تمام مؤلفه‌ها ندارد؛ بنابراین در ادامه، نیازهای جوانان در بُعد اقتصادی، اجتماعی، آموزشی - فرهنگی و هنری و تفریحی - ورزشی در قالب جداول تحلیل و ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد برای هر بُعد جداگانه ارائه می‌شود.

ماتریس نیازهای اقتصادی

اقتصاد از اصول اساسی و مسائل مهم زندگی انسان‌هاست که

چندان رضایت‌بخش نبوده و تفاضل میانگین اهمیت - عملکرد این مؤلفه ۴/۵۴ است. برای درک بهتر، مؤلفه‌های بُعد اقتصادی در نمودار ۲ براساس جدول الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد تحلیل و تفسیر می‌شود.

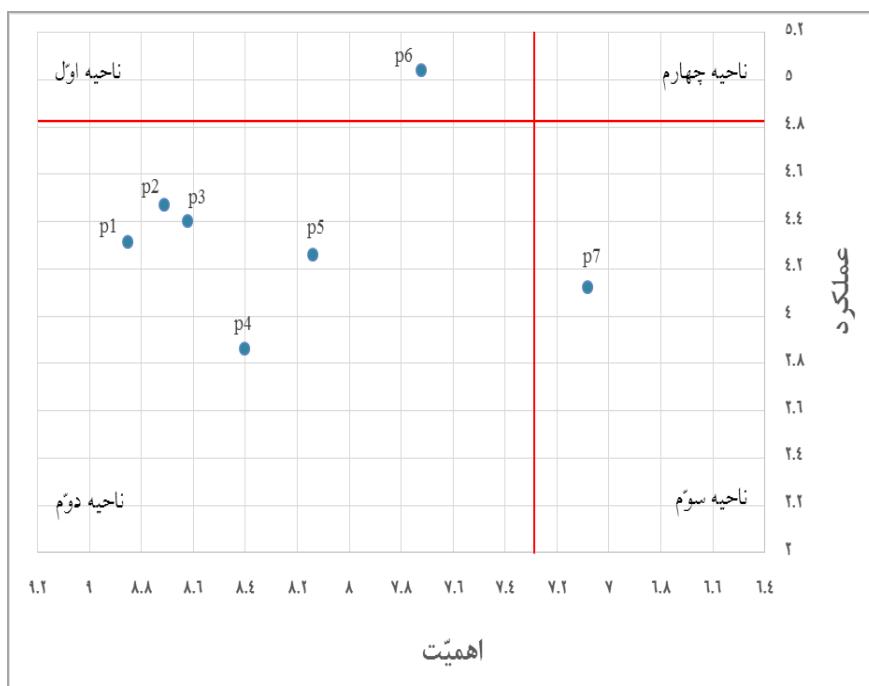
در بُعد اقتصادی و عملکرد سازمان‌ها و نهادهای مرتبط از ۷ مؤلفه استفاده شد که در جدول ۳ به آنها اشاره شده است. باتوجه‌به جدول در بین مؤلفه‌های بُعد اقتصادی، امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات، بیشترین میانگین اهمیت را از منظر جوانان داشته است؛ درحالی‌که عملکرد سازمان‌ها در این بُعد

جدول ۳- ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای اقتصادی جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

ردیف	نام مؤلفه	کد مربوط به مؤلفه	میانگین اهمیت	میانگین عملکرد	تفاضل اهمیت - عملکرد
۱	امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات	p1	۸/۸۵	۴/۳۱	۴/۵۴
۲	امکان کسب درآمد	p2	۸/۷۱	۴/۴۷	۴/۲۴
۳	توانایی تأمین مخارج زندگی	p3	۸/۶۲	۴/۴۰	۴/۲۲
۴	امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی	p4	۸/۴۰	۳/۸۶	۴/۵۴
۵	امکان خرید خودروی مناسب	p5	۸/۱۴	۴/۲۶	۳/۸۸
۶	امکان مسافرت بین شهری	p6	۷/۷۲	۵/۰۴	۲/۶۸
۷	امکان مسافرت خارج از کشور	p7	۷/۰۸	۴/۱۲	۲/۹۶

در این ماتریس، ۷ مؤلفه با کد مربوط به خود (جدول ۳) قرار گرفته است.

همان‌طورکه در بالا اشاره شد، نمودار ۲، ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای اقتصادی جوانان را نشان می‌دهد.

نمودار ۲- ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای اقتصادی جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

و ارتباط میان افراد شکوفا می‌شود و شکل می‌گیرد. از این رو، رشد و کمال و شکوفایی ابعاد وجودی انسان نیز تنها در پرتو زندگی اجتماعی و پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی امکان‌پذیر است. نیازهای اجتماعی از ترجیحاتی ناشی می‌شوند که انسان آنها را از طریق تجربه، جامعه‌پذیری و رشد فرا می‌گیرد. بعد از اینکه انسان، نیازهای اجتماعی را کسب کرد، آنها را به صورت توانایی‌های هیجانی و رفتاری تجربه می‌کند که مشوق‌های موقعیتی خاصی، آنها را فعال می‌کند. نیازهای اجتماعی جوانان نیز در تعامل با جامعه شکل می‌گیرد و از آنجایی که مهم‌ترین بُعد شخصیت آدمی، بُعد اجتماعی اوست، نیازهای اجتماعی نیز اهمیت فراوانی دارد که این نیازها در قشر جوان از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است.

در این پژوهش به منظور ارزیابی نیازهای اجتماعی جوانان از ۶ مؤلفه استفاده شده که در جدول ۴ ارائه شده است. گسترش امنیت اجتماعی از نیازهای اجتماعی جوانان است که از نظر آنها اهمیت فراوانی دارد؛ به گونه‌ای که میانگین اهمیت این مؤلفه ۸/۷۶ است. از نظر عملکرد دستگاه‌های اجرایی مسئول حوزه تأمین نیازهای اجتماعی در این زمینه، تفاوت اهمیت - عملکرد محاسبه شده است که این مقدار نشان می‌دهد تاحدی عملکرد در این مورد مناسب بوده است. در ادامه برای بررسی و تحلیل دقیق‌تر مؤلفه‌های بُعد اجتماعی، ماتریس اهمیت - عملکرد ارائه و تفسیر می‌شود.

امکان مسافرت بین شهری در ناحیه اول ماتریس قرار گرفته است. این ناحیه از ماتریس بیان‌کننده اهمیت و رضایت زیاد است؛ بنابراین، استمرار وضع موجود در این زمینه مطلوب خواهد بود.

ناحیه دوم ماتریس، اهمیت زیاد مؤلفه و رضایت کم را نشان می‌دهد که باید بر آن بیشتر تمرکز شود در بین مؤلفه‌های اقتصادی، امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات، امکان کسب درآمد، امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی و امکان خرید خودروی مناسب در ناحیه دوم قرار گرفته است که بیان می‌کند اهمیت این ۴ مؤلفه برای جوانان در بُعد اقتصادی بوده است؛ در حالی که عملکرد دولت در اجرای سیاست‌های رفاهی جوانان ضعیف بوده است و باید بر این موارد تمرکز بیشتری از سوی دستگاه‌های مسئول سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جوانان صورت گیرد.

ناحیه سوم از ماتریس، اهمیت و رضایت کم را نشان می‌دهد که بیان‌کننده اولویت کمتر مؤلفه‌های قرار گرفته در این ناحیه است. از بین مؤلفه‌های اقتصادی، امکان مسافرت خارج از کشور در این ناحیه قرار گرفته است که اولویت کمتر این مؤلفه را از سایر مؤلفه‌ها نشان می‌دهد.

ماتریس نیازهای اجتماعی

انسان‌ها از همان آغاز آفرینش پی بردند هوش، استعداد و توانمندی‌های نهفته درون هر فرد در فرایند زندگی اجتماعی

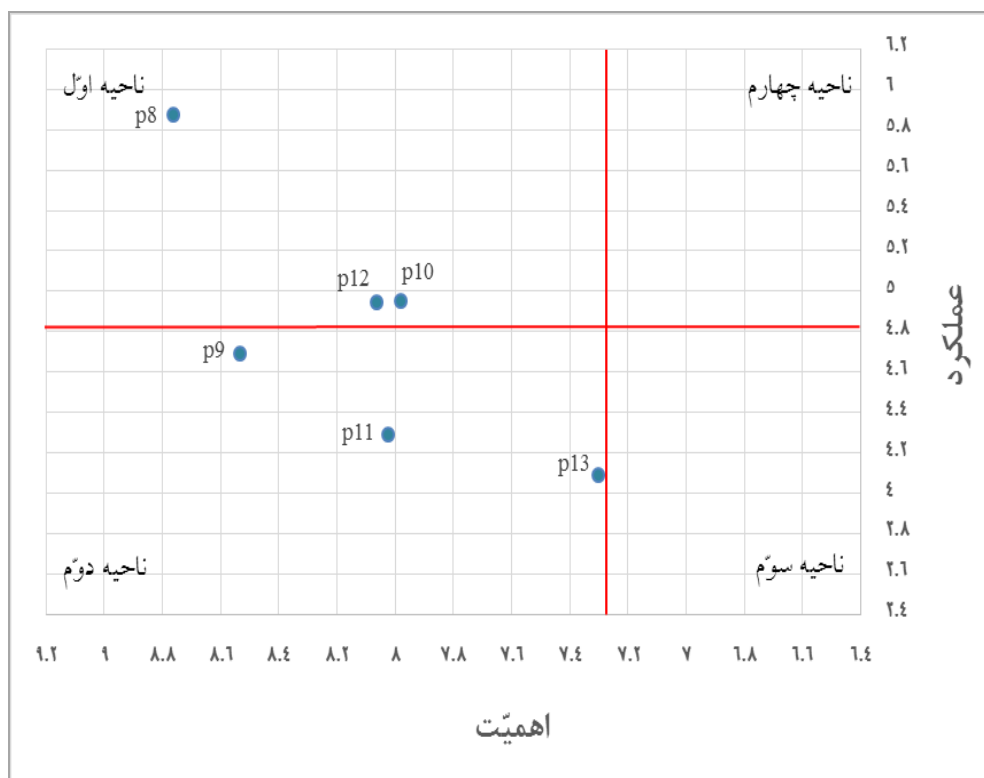
جدول ۴- ارزیابی اهمیت و عملکرد نیازهای اجتماعی جوانان - شهر یزد، ۱۳۹۵

ردیف	نام مؤلفه	کد مربوط به مؤلفه	میانگین اهمیت	میانگین عملکرد	تفاضل اهمیت - عملکرد
۱	گسترش امنیت اجتماعی	P8	۸/۷۶	۵/۸۷	۲/۸۹
۲	توسعه و افزایش سلامت روانی و اجتماعی	P9	۸/۵۳	۴/۶۹	۳/۸۴
۳	امکان ادامه تحصیل بدون دغدغه	P10	۸/۰۶	۴/۹۴	۳/۱۲
۴	فراهم‌بودن زمینه ازدواج	P11	۸/۰۲	۴/۲۹	۳/۷۳
۵	وجود سرویس‌های حمل و نقل عمومی	P12	۷/۹۸	۴/۹۵	۲/۰۳
۶	وجود برنامه‌های مشارکت جوانان	P13	۷/۳۰	۴/۰۹	۳/۲۱

کد مربوط به خود (جدول ۴) قرار گرفته‌اند.

نمودار ۳، ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای

اجتماعی جوانان را نشان می‌دهد. در این ماتریس ۶ مؤلفه با

نمودار ۳- ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای اجتماعی جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

روانی و اجتماعی و وجود برنامه‌های مشارکت جوانان از دیگر نیازهای اجتماعی مطرح‌شده است که در ناحیه ۲ ماتریس جای گرفته‌اند. قرارگرفتن مؤلفه‌ها در این ناحیه به این معناست که باتوجه به اهمیت فراوان این مؤلفه‌ها، عملکرد مناسبی در این زمینه‌ها وجود ندارد و رضایت کم است؛ بنابراین، باید عملکرد مناسب در این زمینه شکل گیرد و متمرکز شود. این مؤلفه‌ها در اولویت اول پروژه‌های بهبود قرار دارند و به توجه بیشتری نیازمند هستند.

ماتریس نیازهای آموزشی - فرهنگی و هنری

نیاز در جامعه انسانی، بستر و مفهومی گسترده و چندوجهی دارد. از یکسو ابعادی مادی، عینی و انضمامی مانند نیاز به غذا، مسکن، سلامت و بهداشت را دربرمی‌گیرد و از سوی

در ناحیه ۱ ماتریس، مؤلفه‌های موجود، اهمیت زیاد و عملکرد مناسب دارند. در بُعد اجتماعی، نیازهای جوانان از قبیل امکان ادامه تحصیل بدون دغدغه، گسترش امنیت اجتماعی و وجود سرویس‌های حمل و نقل عمومی ارزیابی شده‌اند که این سه مؤلفه در ناحیه ۱ ماتریس قرار گرفته‌اند؛ بنابراین گفتنی است باتوجه به اهمیت زیاد این مؤلفه‌ها برای جوانان، عملکرد سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی نیز مطلوب بوده است و با قرارگرفتن این مؤلفه‌ها در این ناحیه از ماتریس رضایت امیدوارکننده‌ای از سوی جوانان وجود دارد و این روند باید ادامه پیدا کند.

در ناحیه ۲، مؤلفه‌های موجود، اهمیت زیادی دارند؛ اما ارزیابی عملکردها در این مؤلفه‌ها به تقویت جدی نیازمند است. فراهم‌بودن زمینه ازدواج، توسعه و افزایش سلامت

جدول ۵ ذکر شده‌اند. در بین مؤلفه‌های این بُعد از نیازهای جوانان، شرایط مناسب استفاده از اینترنت (اینترنت پرسرعت) در اولویت نیازهای اجتماعی قرار گرفته است و تفاضل اهمیت و عملکرد نشان می‌دهد تا حدی این نیاز برآورده شده است. در واقع امروزه، اطلاع‌رسانی در بستر فناوری ارتباطات و اینترنت، سرعتی وصف‌ناپذیر یافته و زمان و مکان را درنوردیده است و هیچ مانعی را بر سر راه خود بر نمی‌تابد؛ بنابراین، نیاز به اینترنت به مهم‌ترین نیاز آموزشی - فرهنگی و هنری جوانان تبدیل شده است. در ادامه، ماتریس اهمیت - عملکرد این بُعد از نیازها ارائه و تحلیل می‌شود.

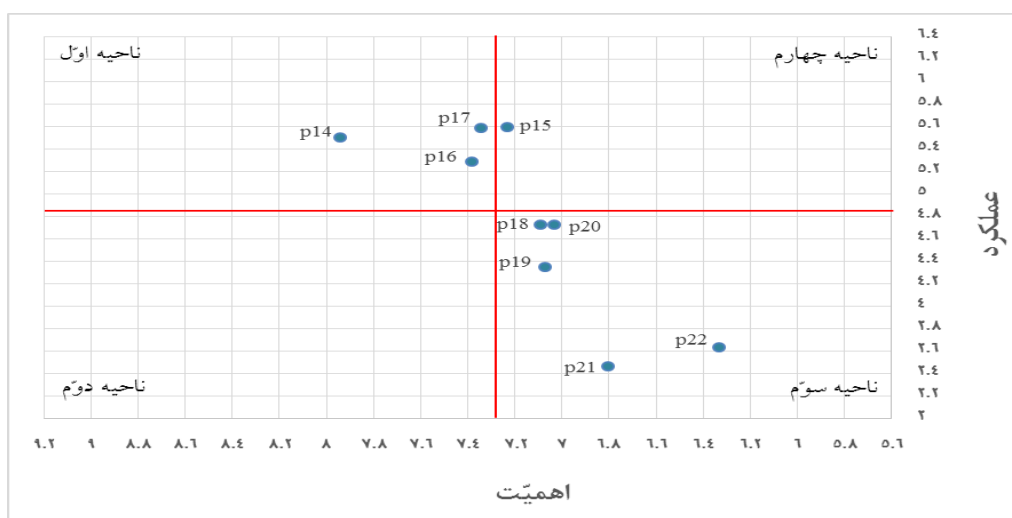
دیگر ناظر بر وجوهی نمادین، کیفی و معنایی است؛ مانند نیاز به آموزش، تربیت، تعلق، هنر، مطالعه و ... نیازهای فرهنگی - هنری در حوزه‌های نیازهای نمادین و معنایی جای دارند. این نیازها در پرتوی تحولات اقتصادی و اجتماعی دگرگون می‌شوند و از حالت ساده و محدود به پیچیده و متنوع تحول می‌یابند. این تحول و دگرگونی نیازها در بین قشر جوان جمعیت، گاهی با شدت بیشتری ملاحظه می‌شود که توجه بیشتری را می‌طلبد. در این پژوهش برای ارزیابی اهمیت نیازهای آموزشی - فرهنگی و هنری از ۹ مؤلفه استفاده شده است که مؤلفه‌ها در

جدول ۵- ارزیابی اهمیت و عملکرد نیازهای آموزشی، فرهنگی و هنری جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

ردیف	نام مؤلفه	کد مربوط به مؤلفه	میانگین اهمیت	میانگین عملکرد	تفاضل اهمیت - عملکرد
۱	شرایط مناسب استفاده از اینترنت (اینترنت پرسرعت)	p14	۷/۹۴	۵/۵	۲/۴۴
۲	وجود کتابخانه‌های عمومی	p15	۷/۳۸	۵/۲۸	۲/۱
۳	وجود کلاس‌های آموزشی مختلف (زبان، کامپیوتر)	p16	۷/۳۴	۵/۵۸	۱/۷۶
۴	شرایط مناسب استفاده از فضای مجازی	p17	۷/۲۳	۵/۵۹	۱/۶۴
۵	وجود کلاس‌های هنری (آموزش موسیقی، بازیگری، اجرا و ...)	p18	۷/۰۹	۴/۷۲	۲/۳۷
۶	وجود کانون‌های فرهنگی جوانان	p19	۷/۰۷	۴/۳۴	۲/۷۳
۷	وجود سینما	p20	۷/۰۳	۴/۷۲	۲/۳۱
۸	وجود کنسرت موسیقی و تئاتر	p21	۶/۸	۳/۴۶	۳/۳۴
۹	وجود گالری‌های هنری	p22	۶/۳۳	۳/۶۳	۲/۷

دارند و به بهبود در زمان حاضر نیاز ندارد. وجود کانون‌های فرهنگی جوانان، کلاس‌های هنری (آموزش موسیقی، بازیگری، اجرا و ...)، سینما، کنسرت موسیقی و تئاتر و گالری‌های هنری در ناحیه سوم ماتریس قرار گرفته است. در واقع این مؤلفه‌ها باید در اولویت پایین‌تری قرار گیرند؛ زیرا اهمیت این مؤلفه‌ها از سوی جوانان احساس نشده است. شرایط مناسب استفاده از فضای مجازی در ناحیه چهارم ماتریس اهمیت - عملکرد قرار گرفته است. قرار گرفتن مؤلفه‌ها در این ناحیه بیان می‌کند این مؤلفه‌ها اهمیت کمی دارند؛ اما عملکرد نهادها و دستگاه‌های اجرایی در این زمینه مناسب بوده است و از نظر جوانان بیش از حد به این مؤلفه‌ها بها داده می‌شود.

نمودار ۴، ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای آموزشی - فرهنگی و هنری جوانان را نشان می‌دهد. در این ماتریس، ۹ مؤلفه با کد مربوط به خود (جدول ۵) قرار گرفته است. شرایط مناسب استفاده از اینترنت، وجود کلاس‌های آموزشی مختلف (زبان، کامپیوتر) و وجود کتابخانه‌های عمومی از جمله مؤلفه‌های این بُعد بوده که در ناحیه اول ماتریس قرار گرفته است. قرار گرفتن مؤلفه‌ها در این بُعد، اهمیت زیاد و در مقابل رضایت زیاد از عملکرد نهادهای اجرایی در زمینه این مؤلفه‌ها را نشان می‌دهد؛ بنابراین، باید این عملکرد ادامه یابد. در ناحیه ۳، مؤلفه‌های موجود، اهمیت و عملکرد پایینی

نمودار ۴- ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای آموزشی- فرهنگی و هنری جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

ماتریس نیازهای تفریحی - ورزشی

اوقات فراغت، بخش جدایی‌ناپذیر زندگی امروزی است که نحوه گذراندن آن، هم ممکن است سلامت، رشد و کمال فرد را و هم کنندی، انحراف و انحطاط آدمی را سبب شود. به خصوص در دوره نوجوانی و جوانی، اوقات فراغت اهمیت زیادی دارد؛ زیرا جوانان و نوجوانان از یکسو به برقراری ارتباط با دیگران به‌ویژه همسالان تمایل دارند، از یکنواختی گریزان هستند و در کارها و امور زندگی خود تنوع می‌خواهد و از سوی دیگر، هنوز به پختگی کامل نرسیده‌اند. به همین

علت، غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان مسئله مهمی است و نباید آن را به برنامه‌های محدودی خلاصه کرد. در پژوهش حاضر برای سنجش اهمیت نیازهای تفریحی - ورزشی جوانان از ۱۳ مؤلفه استفاده شد که در جدول ۶ ارائه شده است. در بین نیازهای تفریحی - ورزشی، وجود پارک و تفریحگاه‌ها بیشترین میانگین اهمیت را در بین سایر مؤلفه‌ها داشته است که تفاضل اهمیت و عملکرد این مؤلفه نشان می‌دهد رضایت کمی در این زمینه وجود دارد و جوانان از عملکرد سازمان‌های مربوط راضی نیستند.

جدول ۶- ارزیابی اهمیت و عملکرد نیازهای تفریحی- ورزشی جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

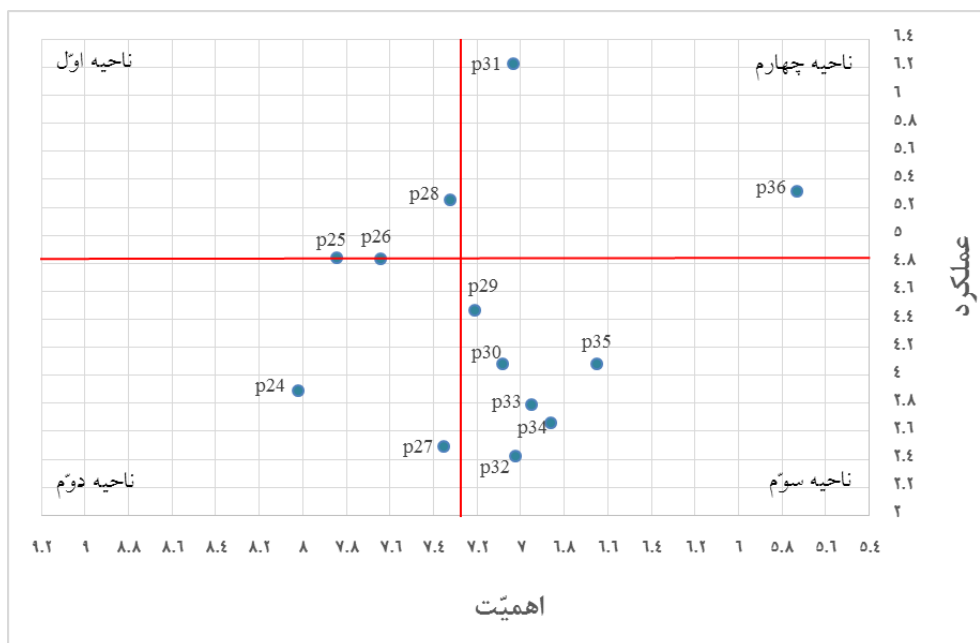
ردیف	نام مؤلفه	کد مربوط به مؤلفه	میانگین اهمیت	میانگین عملکرد	تفاضل اهمیت - عملکرد
۱	وجود پارک و تفریحگاه	p24	۸/۰۲	۳/۸۹	۴/۱۳
۲	وجود استخر	p25	۷/۸۴	۴/۸۴	۳/۰۰
۳	وجود سالن‌های ورزشی	p26	۷/۶۴	۴/۸۳	۲/۸۱
۴	وجود پارک‌ها و بوستان‌های مخصوص بانوان	p27	۷/۳۵	۳/۴۹	۳/۸۶
۵	وجود مراکز خرید و مجتمع‌های تجاری	p28	۷/۳۲	۵/۲۵	۲/۰۷
۶	وجود زمین‌های فوتبال و والیبال و ...	p29	۷/۲۱	۴/۴۶	۲/۷۵
۷	وجود تورهای گردشگری (یزدگردی)	p30	۷/۰۸	۳/۰۸	۳/۰۰
۸	وجود کافی‌شاپ و رستوران	p31	۷/۰۳	۶/۲۲	۰/۸۱
۹	وجود فضاهای مخصوص دوچرخه‌سواری	p32	۷/۰۲	۳/۴۲	۳/۶۰
۱۰	وجود انجمن‌های کوهنوردی، کوبرنوردی و ...	p33	۶/۹۵	۳/۷۹	۳/۱۶
۱۱	وجود پیست‌های اسب‌سواری، موتورسواری و ماشین‌سواری	p34	۶/۸۶	۳/۶۶	۳/۲۰
۱۲	وجود مراکز بازی‌های کامپیوتری	p35	۵/۷۳	۵/۳۱	۰/۴۲
۱۳	موزه یا مکان‌های دیدنی	p36	۶/۶۵	۴/۰۸	۲/۵۷

۱۳ مؤلفه با کد مربوط به خود (جدول ۶) قرار گرفته است.

نمودار ۵، ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای

تفریحی - ورزشی جوانان را نشان می‌دهد. در این ماتریس،

نمودار ۵- ماتریس ارزیابی اهمیت - عملکرد نیازهای تفریحی - ورزشی جوانان- شهر یزد، ۱۳۹۵

اسب‌سواری، موتورسواری و ماشین‌سواری و تورهای گردشگری در ناحیه سوم ماتریس قرار گرفته‌اند که اولویت پایین این مؤلفه‌ها برای جوانان نسبت به سایر مؤلفه‌های تفریحی - ورزشی را نشان می‌دهد.

وجود مراکز بازی‌های کامپیوتری، کافی‌شاپ و رستوران در ناحیه چهارم ماتریس قرار گرفته است. قرار گرفتن مؤلفه در این ناحیه، هدررفت منابع را نشان می‌دهد که با توجه به اهمیت کم مؤلفه‌ها برای جوانان عملکرد نهادهای اجرایی بیش از اهمیت آنهاست.

تفاوت‌های سنی و جنسی در اولویت‌بندی نیازها

جدول ۷، اهمیت سه دسته از نیازهای اقتصادی، اجتماعی و تفریحی - ورزشی جوانان را برحسب جنس و گروه‌های سنی به صورت مقایسه‌ای تحلیل کرده است. در دسته نیازهای اقتصادی جوانان، در بین دو جنس، تفاوت معناداری در

اهمیت زیاد مؤلفه و رضایت زیاد عملکرد در ناحیه اول ماتریس مشاهده می‌شود. در بین نیازهای تفریحی - ورزشی، وجود مراکز خرید و مجتمع‌های تجاری در این ناحیه قرار گرفته است. وجود سالن‌های ورزشی و استخر روی ماتریس روی خط میانگین بوده و بین ناحیه اول و دوم ماتریس است؛ بنابراین، عملکرد درباره این دو مؤلفه باید به همین روال ادامه یابد و متمرکزتر شود.

وجود پارک و تفریحگاه، پارک‌ها و بوستان‌های اختصاصی بانوان در ناحیه دوم ماتریس قرار گرفته است که به معنی اهمیت زیاد مؤلفه و عملکرد کم و نارضایت‌بخش در این زمینه‌ها است؛ در نتیجه باید عملکرد مطلوب در آن محقق شود.

مؤلفه‌های وجود موزه یا مکان‌های دیدنی، زمین‌های فوتبال و والیبال و ...، فضاهای مخصوص دوچرخه‌سواری، انجمن‌های کوهنوردی، کوبرنوردی و ...، پیست‌های

۸/۵۱ و ۸/۳۸ برای زنان). در سایر نیازهای اقتصادی تفاوت معناداری بین زنان و مردان وجود ندارد. در بین گروه‌های مختلف سنی نیز تفاوت معناداری در ارزیابی جوانان از نیازهای مختلف اقتصادی مشاهده نمی‌شود.

ارزیابی از نیاز به «امکان کسب درآمد» و «توانایی تأمین مخارج زندگی» وجود دارد؛ به طوری که برای مردان در مقایسه با زنان این دو نیاز اقتصادی اهمیت بیشتری دارند (به ترتیب با میانگین اهمیت ۸/۹۲ و ۸/۸۶ برای مردان در مقایسه با

جدول ۷- مقایسه اهمیت نیازهای جوانان برحسب جنس و گروه سنی - شهر یزد، ۱۳۹۵

مقدار آزمون	گروه سنی			مقدار آزمون	جنس		مؤلفه‌ها	ابعاد
	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹		زن	مرد		
۰/۶۲۳	۸/۹۲	۸/۶۷	۸/۹۶	۱/۰۴۹	۸/۷۳	۸/۹۷	امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات	
۰/۶۹۳	۸/۴۴	۸/۲۱	۸/۵۹	۰/۸۶۲	۸/۲۹	۸/۵۱	امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی	
۰/۲۵۹	۸/۷۳	۸/۶۲	۸/۸۲	* ۱/۹۹۵	۸/۵۱	۸/۹۲	امکان کسب درآمد	اقتصادی
۰/۰۰۵	۸/۶۱	۸/۶۴	۸/۶۲	* ۲/۲۰۸	۸/۳۸	۸/۸۶	توانایی تأمین مخارج زندگی	
۰/۰۱۱	۸/۱۶	۸/۱۱	۸/۱۲	۱/۵۸۵	۷/۹۵	۸/۳۴	امکان خرید خودروی مناسب	
۱/۳۶۸	۸/۶۲	۸/۲۸	۸/۷۰	۱/۵۹۱	۷/۳۶	۸/۷۰	توسعه و افزایش سلامت روانی و اجتماعی	
* ۳/۹۳۷	۸/۳۴	۷/۵۸	۸/۰۵	۱/۰۲۶	۷/۹۰	۸/۱۴	فراهم‌بودن زمینه ازدواج	اجتماعی
۱/۲۸۴	۸/۲۴	۸/۱۲	۸/۶۵	۰/۹۹۸	۷/۴۳	۷/۱۷	وجود برنامه‌های مشارکت جوانان	
۰/۱۸۴	۸/۱۱	۷/۹۷	۷/۹۵	۱/۱۲۰	۷/۸۹	۸/۱۶	وجود پارک و تفریحگاه	تفریحی -
۰/۱۸۷	۸/۴۵	۷/۳۰	۷/۲۵	*** ۳/۹۹۴	۷/۹۱	۶/۷۸	وجود پارک‌ها و بوستان‌های اختصاصی بانوان	ورزشی
	معناداری در سطح ۰/۰۰۱				معناداری در سطح ۰/۰۱			معناداری در سطح ۰/۰۵

نتایج جدول، زنان به‌طور معناداری بیش از مردان به نیازمندی به «وجود پارک‌ها و بوستان‌های اختصاصی بانوان» اهمیت داده‌اند؛ به طوری که میانگین اهمیت این نیاز نزد زنان ۷/۹۱ و مردان ۶/۷۸ است؛ با وجود این، نتایج جدول در اهمیت مؤلفه‌های نیازهای تفریحی - ورزشی در بین گروه‌های سنی تفاوت معناداری را منعکس نمی‌کند.

بحث و نتیجه

تغییر ساختار و شرایط زندگی اجتماعی با گذشت زمان موجب شده است به فراخور این تغییر و تحول، نحوه وقوع مباحث اجتماعی تغییر یابند. یکی از این مباحث مهم اجتماعی، ظهور تغییر و تحولات اساسی در نیازهای جوانان است؛ از این رو، پژوهش حاضر، نیازهای جوانان شهر یزد را بررسی و تعیین کرده است. برای این منظور، پیمایشی بین

بخش دوم جدول ۷، تفاوت‌های سنی و جنسی مرتبط با اهمیت نیازهای جوانان را بررسی می‌کند. براساس یافته‌های جدول، در بین پاسخ‌گویان دو جنس تفاوت معناداری از نظر اهمیت نیازهای اجتماعی جوانان وجود ندارد؛ با این حال، مقایسه دیدگاه پاسخ‌گویان برحسب گروه سنی بیان می‌کند بین نیازهای اجتماعی مؤلفه «فراهم‌بودن زمینه ازدواج» از دیدگاه جوانان واقع در گروه سنی ۲۵-۲۹ سال از بالاترین درجه اهمیت نسبت به دو گروه سنی دیگر برخوردار است (با میانگین اهمیت ۸/۳۴). اجرای پس آزمون توکی مشخص کرد تنها اختلاف میانگین‌ها بین دو گروه سنی ۲۰-۲۴ و ۲۹-۲۵ سال از نظر آماری معنادار است (جدول نتایج آزمون در اینجا گزارش نشده است).

بخش آخر جدول ۷، اولویت‌های تفریحی - ورزشی جوانان را برحسب سن و جنس مقایسه کرده است. براساس

بنابراین، عملکرد دستگاه‌های اجرایی و سیاست‌گذاری باید به همین روال ادامه یابد. در ناحیه دوم که مهم‌ترین ناحیه از نظر اولویت‌بندی است، اهمیت، زیاد و رضایت عملکرد، ضعیف بوده است و تمرکز روی مؤلفه‌های این ناحیه احساس می‌شود. در این پژوهش، ۱۰ مورد از نیازهای جوانان در این ناحیه قرار گرفت. نیازهای با اولویت کم در ناحیه سوم ماتریس قرار دارد که اهمیت، کم و رضایت از عملکرد نیز پایین است و ۱۲ مؤلفه از نیازها در این ناحیه جای گرفت. در ناحیه چهارم، سه مؤلفه از نیازها قرار گرفت که بیان می‌کند وضعیت تأمین نیازها در این بخش از نظر پاسخ‌گویان رضایت‌بخش بوده است.

باتوجه به مؤلفه‌هایی که برای سنجش نیازها و مشکلات جوانان شهر یزد در پیمایش انجام شده در این پژوهش مطرح شد، نیازهای جوانان ۱۵-۲۹ سال اینگونه اولویت‌بندی می‌شوند. گفتنی است اولویت‌بندی براساس میانگین اهمیت و عملکرد و تفاضل آنها انجام می‌شود.

۴۰۰ نفر از جوانان شهر یزد (۲۰۰ نفر دختر، ۲۰۰ نفر پسر) انجام شد. در مجموع، ۲۵٪ از پاسخ‌گویان در گروه سنی ۱۹-۱۵ سال، ۳۲٪ در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال و ۴۲٪ در گروه سنی ۲۹-۲۵ سال قرار داشته‌اند. ۶۴٪ از پاسخ‌گویان مطالعه شده مجرد بوده‌اند. همچنین، از نظر تحصیلات، ۵۶٪ از پاسخ‌گویان تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند و حدود نیمی از آنها شاغل بوده‌اند.

برای تحلیل و بررسی داده‌ها از الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد استفاده شد. تحلیل نیازهای جوانان با استفاده از این الگو در ماتریسی ۴ ناحیه‌ای انجام شد که هر ناحیه، میزان اهمیت مؤلفه و رضایت از عملکرد دستگاه‌های اجرایی در آن مؤلفه را نشان داد. برای تحلیل بهتر، نیازهای جوانان در قالب ۴ بُعد اقتصادی، اجتماعی، آموزشی - فرهنگی - هنری و تفریحی - ورزشی طبقه‌بندی شدند و براساس الگوی تحلیل اهمیت - عملکرد تحلیل و تبیین شد.

ناحیه اول ماتریس، اهمیت و رضایت زیاد از عملکرد را نشان می‌دهد که ۱۰ نیاز جوانان در این قسمت جای گرفت؛

جدول ۸- اولویت‌بندی نیازهای جوانان براساس تفاضل میانگین اهمیت و عملکرد - شهر یزد، ۱۳۹۵

اولویت‌بندی نیازها	حوزه نیاز	میانگین اهمیت	میانگین عملکرد	تفاضل اهمیت - عملکرد
۱	امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات	۸/۸۵	۴/۳۱	۴/۵۴
۲	امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی	۸/۷۱	۴/۴۷	۴/۲۴
۳	توانایی تأمین مخارج زندگی	۸/۶۲	۴/۴۰	۴/۲۲
۴	وجود پارک و تفریحگاه	۸/۰۲	۳/۸۹	۴/۱۳
۵	امکان خرید خودروی مناسب	۸/۱۴	۴/۲۶	۳/۸۸
۶	وجود پارک‌ها و بوستان‌های اختصاصی بانوان	۷/۳۵	۳/۴۹	۳/۸۶
۷	توسعه و افزایش سلامت روانی و اجتماعی	۸/۵۳	۴/۶۹	۳/۸۴
۸	فراهم‌بودن زمینه ازدواج	۸/۰۲	۴/۲۹	۳/۷۳
۹	وجود برنامه‌های مشارکت جوانان	۷/۳۰	۴/۰۹	۳/۲۱

از عملکرد پایین دستگاه‌های اجرایی از سوی جوانان برای این نیازها عنوان شده است. بنابراین، پس از اولویت‌بندی نیازها

نیازهای ذکرشده در جدول ۸، در ناحیه دوم ماتریس اهمیت - عملکرد قرار گرفته‌اند؛ یعنی اهمیت زیاد و رضایت

باید اهمیت این نیازها به ترتیب ذکر شود و سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی معرفی شوند که شرح وظایف آنها در حیطه این نیازهاست.

امکان داشتن یک شغل خوب و باثبات و امکان صاحب‌خانه‌شدن و تهیه منزل مسکونی، دو مورد از نیازهای جوانان محسوب می‌شود که تفاضل میانگین یکسانی را داشته‌اند. دسترسی به اشتغال پایدار یکی از نیازهای اساسی جوانان بوده است و فراهم کردن بستر مناسب برای دسترسی به آن، یکی از وظایف اساسی دولت‌ها و خانواده محسوب می‌شود. از طرفی جوانان به‌عنوان سرمایه ملی و نیروی اساسی تولید و رشد اقتصادی، بدون داشتن شغل مناسب و آینده‌ای روشن در این زمینه با چالشی جدی روبه‌رو خواهند شد. با وجود تلاش‌های دولت برای ایجاد اشتغال و کاهش میزان بیکاری، نیاز به فرصت شغلی بیشتر به دلیل افزایش میزان رشد جمعیت جوان همچنان احساس می‌شود.

اطلاعات مرکز آمار ایران نشان می‌دهد که در بهار ۱۳۹۵، ۱۲/۲٪ از جمعیت فعال (شاغل و بیکار) بیکار بودند. روند تغییرات میزان بیکاری در این شاخص نسبت به بهار سال ۱۳۹۴، ۱/۴ و نسبت به زمستان سال ۱۳۹۴، ۰/۴٪ افزایش یافته است. تعداد شاغلین کشور در بهار ۱۳۹۵ برابر ۲۲ میلیون و ۶۰۴ هزار و ۷۱۸ نفر بوده است که نسبت به بهار سال ۱۳۹۴ این میزان در حدود ۷۴۲ هزار و ۸۸۲ نفر افزایش یافته است. میزان بیکاری در استان یزد در بهار ۱۳۹۵، ۱۳/۶٪ است که نسبت به سال ۱۳۹۴ (۱۲/۳٪) افزایش یافته است. بررسی تغییرات فصلی میزان بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد، این میزان نسبت به سال ۱۳۹۴، ۲/۵٪ افزایش یافته است (چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). افزایش میزان بیکاری در سال‌های اخیر، به معنی عدم اشتغال‌زایی نیست؛ بلکه تلاش‌های انجام‌شده برای تعدیل بیکاری ناشی از افزایش عرضه نیروی کار با روند فزاینده میزان مشارکت نیروی کار و حجم رو به رشد جمعیت فعال کشور متناسب نبوده است.

سیاست‌ها نیز باید شرایط کار و کسب شغل را برای جوانان جامعه فراهم آورند. بیکاری، عامل بسیاری از خطرات برای جامعه و جوانان است. بیکاری اگر به فقر منجر شود، اساس اعتقادات و ایمان را با مشکل مواجه می‌کند و جامعه را در سراشیبی سقوط و ناامنی قرار می‌دهد. در بین نهادها و دستگاه‌های اجرایی، وزارت کار و رفاه اجتماعی، سازمان فنی و حرفه‌ای و بنیاد ملی نخبگان می‌توانند فعالیت‌های مهمی را در زمینه اشتغال جوانان و اشتغال افراد تحصیل‌کرده انجام دهند. بنابراین، برای ارتقای عملکرد در این بخش راهبردها و راهکارهای سیاستی و اجرایی ذیل پیشنهاد می‌شود:

- ایجاد بانک اطلاعات نیازسنجی اشتغال جوانان؛
  - شناسایی فعالیت‌ها و مشاغل غیررسمی جوانان و نظارت بر آنها؛
  - تسهیل‌سازی فرایند ایجاد اشتغال توسط جوانان (از قبیل فرایند کسب مجوز تأسیس مؤسسه، مغازه و ...)
  - دخالت‌دادن متولیان امور جوانان در تصمیم‌گیری اشتغال؛
  - گسترش دوره‌های کارورزی تخصصی متناسب با نیازهای بازار کار؛
  - ارائه خدمات حمایتی به جوانان کارآفرین.
- امکان صاحب‌خانه‌شدن و دسترسی به مسکن مناسب از دیگر نیازهای اساسی جوانان است که در رتبه اول قرار گرفته است. تأمین مسکن جوانان به‌عنوان یکی از وظایف اساسی دولت‌ها و خانواده محسوب می‌شود. اهمیت پرداختن به این امر در شرایط کنونی نمود بیشتری پیدا می‌کند که حدود یک سوم جمعیت استان و کشور را جوانان تشکیل می‌دهند و بخش عمده‌ای از آنها در آستانه ازدواج و تشکیل زندگی مستقل قرار دارند و دسترسی به مسکن، یک نیاز و مهم‌ترین دغدغه‌های آنان است؛ زیرا برخورداری از مسکن مناسب، استقلال، آرامش، آسایش در زندگی را موجب می‌شود و به هویت‌بخشی و استحکام نهاد خانواده کمک مهمی می‌کند. در زمینه این نیاز، اتخاذ راهبردهای سیاستی و اجرایی زیر ضرورت دارد:

- انجام مطالعات مربوط به عرضه و تقاضای مسکن جوانان با تکیه بر فرایند رشد و ترکیب جمعیتی؛
  - پیش‌بینی و تخصیص یارانه‌های خاص مسکن جوانان از محل بودجه عمومی دولت؛
  - پررنگ شدن نقش برنامه‌ریزی مسکن جوانان در نظام برنامه‌ریزی مسکن کشور؛
  - شفاف‌سازی قوانین و تعریف جایگاه مسکن جوانان در برنامه‌ریزی‌های توسعه و عمران و طرح‌های جامع شهری.
- دو مؤلفه امکان کسب درآمد و توانایی تأمین مخارج زندگی از دیگر نیازهای جوانان بودند. این نیاز جوانان را می‌توان متأثر از نیاز به داشتن یک شغل خوب و باثبات دانست؛ بنابراین، اقدامات و برنامه‌های دستگاه‌های اجرایی که در زمینه ایجاد اشتغال برای جوانان انجام می‌شود، اگر با کیفیت و توجه بیشتر انجام گیرد، می‌تواند این دو نیاز جوانان را نیز مرتفع کند. امکان خرید خودرو که در اولویت ۵ نیازهای جوانان قرار گرفته است نیز به تبع رفع مشکلات اقتصادی جوانان برطرف خواهد شد.
- پارک و تفریحگاه‌های عمومی از نیازهای جوانان است که در اولویت چهارم نیازهای جوانان قرار گرفته است. احساس نیاز به وجود پارک‌ها و بوستان‌های اختصاصی بانوان نیز از سوی جوانان وجود دارد و توجه سازمان‌های مختلف به این امر را می‌طلبد. در واقع این مؤلفه‌ها در زمینه گذراندن اوقات فراغت جوانان قرار می‌گیرد و سازمان‌هایی مانند شهرداری، اداره کل ورزش و جوانان، بیشترین مشارکت و برنامه‌ریزی را باید در این زمینه‌ها انجام دهند. شهرداری‌ها با توسعه فضاهای فرهنگی، تفریحی نظیر پارک‌ها، فضاهای ورزشی و ... در تأمین فضاهای لازم برای گذران اوقات فراغت شهروندان سهم مهمی دارند. توسعه فضاهای سبز، ایجاد پارک‌ها، زمین‌های بازی کودکان از وظایف شهرداری‌ها است. راهکارهای زیر می‌تواند به سازمان‌های مربوط در برنامه‌ریزی‌ها کمک کند.
- توسعه منابع و زیرساخت‌های تفریحی و ورزشی جوانان؛
  - شفاف‌سازی وظایف دستگاه‌های دولتی و نهادهای عمومی فعال در بخش اوقات فراغت و تقسیم کار؛
  - استانداردسازی مراکز تفریحی و ورزشی؛
  - انجام پژوهش‌های بنیادی و کاربردی مستمر در زمینه الگوها، شیوه‌ها و محتوای اوقات فراغت و اولویت‌بندی آنها.
- برخوردراری از سلامت، یکی از نیازهای اساسی بشر و زیربنای توسعه پایدار جوامع تلقی می‌شود. سلامت، فراتر از نبود ناتوانی و بیماری و شامل رفاه جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی است که در آن، ارتقای توانمندی‌های مردم برای تسلط بر سلامت خود، جایگاه محوری دارد. باتوجه‌به درصد درخور توجه جوانان استان یزد و اینکه جوانان امروز، والدین فردا هستند، توسعه و افزایش سلامت روانی و اجتماعی آنها تضمین‌کننده سلامت نسل حاضر و آینده کشور است که پایداری برنامه‌های توسعه را به دنبال دارد. در این زمینه، راهکارهای سیاستی اجرایی زیر به دستگاه‌های اجرایی در زمینه سلامت جوانان از جمله وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، سازمان بهزیستی، وزارت ورزش و جوانان پیشنهاد می‌شود:
- توانمندسازی جوانان برای بهبود سلامت خود؛
  - در اولویت قراردادن جوانان در معرض آسیب و آسیب‌پذیر در هنگام طراحی و اجرای برنامه‌ها؛
  - فراهم‌سازی محیط سالم از طریق ایجاد تفریحات عمومی در اوقات فراغت، برقراری ارتباط سالم خانواده با جوانان، ایجاد فرصت‌ها و امکانات برای فعالیت‌های سالم جوانان؛
  - پژوهش و نیازسنجی در ابعاد مختلف سلامت جوانان و اولویت‌بندی نیازها؛
  - آموزش سلامت حرفه‌ای به جوانان شاغل و استفاده از فرصت‌های فضای کاری برای آموزش جوانان در زمینه سایر اولویت‌های سلامت.
- از دیگر نیازهای جوانان که در اولویت نیازها قرار داشته،

- افزایش مداخلهٔ تشکلی‌های (مردم‌نهاد) جوانان در نظام برنامه‌ریزی کشور با رویکرد تحول‌آفرینی و ایجاد انگیزه؛
  - گسترش برنامه‌های منسجم در مدارس و دانشگاه‌ها برای مشارکت بیشتر جوانان در تصمیم‌گیری‌های امور؛
  - شناسایی برنامه‌ها و موقعیت‌های قابل مشارکت برای جوانان در نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی؛
  - تقویت فعالیت‌های گروهی با هدف بسط روحیهٔ مشارکت‌جویی جوانان.
- با عنایت به موارد بالا و همان‌طور که گفته شد، حدود ۳۲٪ جمعیت کل کشور را جوانان یا همان جمعیت ۱۵-۲۹ سال تشکیل می‌دهند و توزیع استانی جمعیت جوانان نشان می‌دهد حدود ۱/۴٪ از جمعیت جوانان کشور در استان یزد (۳۳۷۴۷۵ نفر) ساکن هستند. سهم جمعیت جوانان از کل جمعیت برای استان یزد ۳۱/۴٪ است که باتوجه به این ساختار سنی جمعیت، سیاست‌گذاری‌ها بیش از پیش اهمیت دارد. نیروی جوانی که امروز در کشور ما وجود دارد، پیشرفت و توسعهٔ کشور را به دنبال دارد که این مهم به برنامه‌ریزی در راستای تأمین نیازهای جوانان نیازمند است؛ زیرا بدون برآورده شدن نیازهای توسعه‌ای جوانان، به‌خصوص اشتغال، علاوه بر اینکه امکان استفاده از این نیرو محقق نخواهد شد، همین نیروی جوان ممکن است چالش‌های عدیده‌ای برای کشور به همراه داشته باشد.
- سیاست‌گذاری‌های شتاب‌زده بدون در نظر گرفتن ابعاد مختلف مسائل، راه به جایی نخواهد برد؛ براین اساس، بهره‌بردن از نظرات کارشناسان در حوزه‌های مختلف با جوانان و تدوین سیاست‌های قابل اجرا و علمی برای سامان‌دادن نیروی جوان جامعه، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. درحقیقت، بی‌توجهی و بی‌اطلاعی از نیازهای جوانان موجب ناکامی و به دنبال آن بروز نارضایتی می‌شود و پیامدهای منفی را به دنبال خواهد داشت که زیان‌هایی جبران‌ناپذیر بر پیکر فرهنگی و اجتماعی کشور وارد می‌کند. امید است نتایج این پژوهش بتواند در راستای شناخت این
- فراهم‌بودن زمینه ازدواج است و با وجود اهمیت زیاد، رضایت کلی پاسخ‌گویان در این زمینه کم بوده است. فراهم‌آوردن بسترهای خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی مناسب برای دسترسی جوانان به ازدواج یکی از مهم‌ترین رسالت‌ها و وظایف خانواده و جامعه است. راهبردها و راهکارهای مختلفی برای پاسخ به این نیاز جوانان به سازمان‌های مرتبط مانند سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان آموزش و پرورش، صدا و سیما، سازمان امور دارایی و اقتصادی ارائه داده می‌شوند که عبارتند از:
- افزایش توجه در بسترسازی و زمینه‌سازی ازدواج جوانان؛
  - تغییر در نگرش‌ها و فرهنگ عمومی، اصلاح ساختارها و رفتارهای خانواده و جامعه متناسب با نیاز جوانان؛
  - توجه به آثار و پیامدهای تغییرات اجتماعی و تحولات ارزشی در زمینه ازدواج؛
  - معرفی الگوهای مناسب ازدواج باتوجه به تحولات و تغییرات اجتماعی در این زمینه؛
  - ارتقای روحیهٔ مسئولیت‌پذیری جوانان به‌منظور ایفای نقش خانوادگی و هماهنگی و سازماندهی کلیه امکانات، خدمات و قابلیت‌های موجود به‌منظور توانمندسازی جوانان برای ازدواج؛
  - افزایش تسهیلات بانکی ارزان قیمت برای زوجین جوان. وجود برنامه‌های مشارکت جوانان از دیگر اولویت‌ها در نیازهای آنان بوده است. در جهان امروز، نیازها و انتظارات این نسل نوظهور به‌صورتی چشمگیر در همهٔ ابعاد وسعت یافته است و بدون مشارکت و حضور آنان، امور حیاتی مربوط به جوانان را نمی‌توان رقم زد؛ بنابراین، دستگاه‌های مرتبط با مشارکت جوانان در جامعه مانند هلال احمر، سازمان ورزش و جوانان، سازمان تبلیغات اسلامی، صدا و سیما - می‌توانند فعالیت‌های خود را باتوجه به افزایش مشارکت جوانان برنامه‌ریزی کنند و موارد زیر نیز پیشنهاد می‌شوند:
  - توانمندی‌سازی جوانان برای حضور خودجوش و فعال آنها در فعالیت‌های مشارکتی؛

نیازها، مفید واقع شود و در برنامه‌ریزی‌های هدفمند آینده به آن توجه شود.

منابع

- جامعه‌شناسی ایران، دوره ۷، ش ۲، صص ۷۵-۴۱.
- رفیع‌پور، ف. (۱۳۶۴). جامعه روستایی و نیازهای آن: پژوهشی در ۳۲ روستا از استان یزد، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رفیع‌پور، ف. (۱۳۸۲). آناتومی جامعه، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- سلطانی، م.ر.؛ ازگلی، م. و احمدنیا آلاشتی، س. (۱۳۹۵). «درآمدی بر نقد نظریه سلسله مراتب نیازهای مازلو»، فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی، س ۵، ش ۱، صص ۱۷۲-۱۴۵.
- شیانی، م. و محمدی، م.ع. (۱۳۸۶)، «تحلیل جامعه‌شناختی احساس آنومی اقتصادی در میان جوانان»، فصلنامه رفاه اجتماعی، س ۶، ش ۲۵، صص ۳۷-۱۱.
- صادقی، ر.؛ عباسی شوازی، م.ج. و محمودیانی، س.ا. (۱۳۹۴). «تورم جوانی جمعیت در ایران: خلأهای تحقیقاتی و الزامات سیاستی»، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ش ۱۹، صص ۹-۴۳.
- ضیایی، م. و عباسپور، ن. (۱۳۹۰). «ارزیابی کیفیت محصول گردشگری شهری تهران از دید گردشگران درون مرزی»، گردشگری و توسعه، س ۱، شه ۱، صص ۹۶-۷۶.
- طاهرخانی، م. (۱۳۸۱). «بازشناسی عوامل مؤثر در مهاجرت‌های روستا - شهری با تأکید بر مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین»، مدرس علوم انسانی، دوره ۶، ش ۲ (۲۵)، صص ۶۰-۴۱.
- عباسی شوازی، م.ج.؛ صادقی، ر.؛ حسینی چاوشی، م.؛ ترابی، ف.؛ محمودیانی گیلان، س.ا. و ترکاشوند، م. (۱۳۹۲). تحلیل وضعیت جمعیتی و اقتصادی - اجتماعی جوانان در ایران، گزارش طرح پژوهشی، تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، پژوهشکده آمار و صندوق جمعیت سازمان ملل، صص ۱-۱۲۳.
- اسماعیلی، ر. و ربیعی، ک. (۱۳۸۷). «سنجش نیازهای فرهنگی - اجتماعی دختران دانش‌آموز شهر اصفهان»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، س ۱۱، ش ۴۱، صص ۱۳۴-۹۷.
- امیری، ع.ا.؛ نوری مرادآبادی، ی. و بساطیان، م. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و گرایش بهره‌برداران به آسیب‌های اجتماعی در بین جوانان شهر کرج»، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، س ۴، ش ۴، صص ۱۴۲-۱۱۸.
- بیابان‌گرد، ا. و جوادی، ف. (۱۳۸۳). «سلامت روان‌شناختی نوجوانان و جوانان شهر تهران»، رفاه اجتماعی، دوره ۴، ش ۱۴ (سلامت روان در ایران)، صص ۱۴۴-۱۲۷.
- پورشافعی، ه. (۱۳۹۰). «مسائل و نیازهای جوانان با رویکرد هویت براساس محورهای سند ساماندهی جوانان در چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور»، مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان، دوره ۶، ش ۱، صص ۵۱-۲۲.
- حامد، ب. (۱۳۸۸). «عوامل اجتماعی مرتبط با نگرش جوانان به کار (مطالعه موردی: جوانان ۱۸-۲۶ ساله شهر کرمانشاه)»، پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، ش ۲، صص ۹۷-۷۷.
- خلیفه، ق.ا. و رضوی، ع. (۱۳۹۱). «ارزشیابی و تضمین کیفیت در یادگیری الکترونیکی با استفاده از مدل تحلیل اهمیت - عملکرد»، مجله بین رشته‌ای یادگیری مجازی در علوم پزشکی، دوره ۳، ش ۱، صص ۴۴-۳۳.
- ذکایی، م.س. (۱۳۸۵). «جوانان، جهانی‌شدن و مهاجرت‌های بین‌المللی: پژوهشی در میان نخبگان جوان»، مجله

- فتحی، س. و فدوی، ج. (۱۳۹۱). «تحلیلی بر آسیب‌های اجتماعی جوانان طی سال‌های ۸۷-۱۳۷۸ و عوامل موثر بر آن». فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، س ۳، ش ۸، ص ۱۴۴-۱۲۱.
- فتحی و اجارگاہ، ک.؛ پرداختچی، م.ح.؛ ابوالقاسمی، م. و محمد هادی، ف. (۱۳۹۰). «تضمین کیفیت در آموزش بر مبنای مدل تحلیل عملکرد»، فصلنامه راهبردهای آموزش، دوره ۴، ش ۲، ص ۶۵-۵۷.
- قاضی‌نژاد، م. (۱۳۹۲). «طرد اجتماعی جوانان؛ ابعاد و شاخص‌ها». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ش ۱۹، ص ۷۹-۴۹.
- قویدل، ص. و بهاری، ف. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل موثر بر عرضه نیروی کار جوانان در ایران»، مجله نامه مفید، ش ۹ (۹۰)، ص ۱۵۰-۱۳۷.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). گزیده نتایج سرشماری جمعیتی، سایت مرکز آمار ایران.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، سایت مرکز آمار ایران.
- معیدفر، س. (۱۳۸۸). بررسی فعالیت و مصرف کالاهای فرهنگی شهروندان تهرانی، تهران: دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
- مقدس، ع.ا. و شرفی، ز. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل برانگیزنده گرایش به مهاجرت‌های بین‌المللی جوانان ۳۰-۱۸ ساله شهرهای شیراز و ارسنجان»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۱۰، ش ۱، ص ۱۹۰-۱۶۲.
- مقدس جعفری، م.ح. و یعقوبی چوبری، ع. (۱۳۸۶). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بالارفتن سن ازدواج جوانان در رشت»، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد شوشتر، س ۲، ش ۴ و ۵، ص ۲۱۰-۱۷۷.
- مقیمی، م. (۱۳۹۰). مبانی سازمان و مدیریت، تهران: راهدان.
- نادری، ح.ا.؛ جاہد، م.ع. و خدابخش هفشجانی، ن. (۱۳۹۰).
- «سنجش چندبعدی احساس انومی در بین جوانان»، مطالعات امنیت اجتماعی، دوره جدید، ش ۲۵، ص ۲۱۰-۱۷۹.
- نیازی، م. و گنجی، م. (۱۳۹۲). «نیازسنجی فرهنگی و اولویت‌بندی الگویی در میان شهروندان کاشانی»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، دوره دوم، ش ۱، ص ۶۷-۳۵.
- هرسی، پ. و بلانچارد، ک. (۱۳۸۹). مدیریت رفتار سازمانی: کاربرد منابع انسانی، ترجمه: علاقه‌بند، ع.، تهران: امیرکبیر.
- هرندی، ف.؛ فلاح، م. و خانی، ز. (۱۳۸۶). «اشتغال جوانان و چالش‌های آن». رفاه اجتماعی، دوره ۶، ش ۲۵، ص ۱۴۶-۱۳۳.
- هزارجریبی، ج.؛ سیدغراب، م.؛ جعفری کافی‌آباد، ص. و دبستانی، م. (۱۳۹۳). «بررسی نیازها، علایق و اولویت‌های دختران نوجوان شهر تهران»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ش ۱۸، ص ۱۰۸-۶۳.
- یاراحمدی خراسانی، م. (۱۳۹۴). «برنامه ششم توسعه و ساختار جمعیت کشور»، روزنامه خراسان - مورخ پنج‌شنبه ۱۳۹۴/۰۴/۱۸ شماره انتشار ۱۹۰۱۵.
- Alderfer, C. P. (1969) "An Empirical Test of A New Theory Of Human Needs". *Organizational Behavior and Human Performance*, 4(2): 142-175.
- Altschuld, J. W. and Kumar, D. D. (2010) *Needs Assessment: An Overview*. Thousand Oaks: Sage.
- Bradshaw, J. R. (1972) The taxonomy of social need, in G. McLachlan (Ed), *Problems and Progress in Medical Care*, London: Oxford University Press.
- Cronbach, L. J. (1963) *Educational Psychology*, Harcourt, Brace & World.
- Dornbusch Sanford, M. Kristan Glasgow Erickson, Jennifer Laird and Carol A. Wong. (2001) "The Relation of Family and School Attachment to Adolescent Deviance in Diverse Groups and Communities", *Journal of Adolescent Research*, 16(4): 396-442.
- Inglis, A. & Greenglass, E. R. (1989) "Motivation for Marriage among Women and Men",

- Wikipedia. (2016) *Needs assessment*, The Free Encyclopedia.
- Xenos, P. and Kabamalan, M. (1998) "The Social Demography of Asian Youth: A Reconstruction Over 1950-1990 and Projections to 2025", *East-West Center Working Papers*, 102: 1-84.
- Psychological Reports, 65(3): 1035-1042.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970) "Determining Sample Size for Research Activities", *Educational and Psychological Measurement*, 30: 607- 610.
- Kaufman, R. & English, F. W. (1979) *Needs Assessment: Concept and Application*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Lucas, R. W. (2005) *Customer Service: Building Successful Skills for the Twenty-First Century*, 3rd edition, New York: McGraw-Hill/Irwin Publishing House.
- Maslow, A.H. (1954) *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Max-Neef, M. (1992) Development and Human Needs, in P. Ekins, and M. Max-Neef (Eds.), *Real-Life Economics: Understanding Wealth Creation*, London: Routledge.
- Murray, H. A. (1938) *Explorations in Personality*, New York: Oxford University Press.
- Riesa, S. Issa, A. (2003) "Career planning in Spain: Do temporary contracts delay marriage and parenthood?", WP 2003-8 DFAEII, Universidad del Pais Vasco, Spain.
- Rindfuss, R. (1991) "The Young Adult Years: Diversity, Structural Change and Fertility", *Demography*, 28(4): 493 512.
- Sandhu, D. S. (1994) "An Examination of the Psychological Needs of the International Students: Implications for Counselling and Psychotherapy", *International Journal for the Advancement of Counselling*, 17(4): 229-239.
- Thompson, J. (2014) Needs Assessment, in A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*, Springer Dordrecht Heidelberg New York London. Pp: 4299-4302.
- Thompson, J. R. Bradley, V. Buntinx, W. H. E. Schalock, R. L. Shogran, K. A. Snell, M. E. Wehmeyer, M. L. (2009) "Conceptualizing Supports and the Support Needs of People With Intellectual Disability". *Intellectual and Developmental Disabilities*, 47: 135-146.
- Van Bilzen, M. A. (2007) Care for the elderly: An exploration of perceived needs, demands and service use, Pascalle van Bilzen, Maastricht: Elsevier.
- Watkins, R. West Meiers, M. and Visser, Y. (2012) *A Guide to Assessing Needs: Tools for Collecting Information, Making Decisions, and Achieving Development Results*. Washington, DC: World Bank.
- Westley, S. B. and Choe, M. K. (2002) Asia's Changing Youth Population, In: *The Future of Population in Asia*. Honolulu: East-West Center.

